

Digitales Brandenburg

hosted by Universitätsbibliothek Potsdam

Sifre Ḳodesh

‘im targumim u-ve’urim mi-meḥabrim shonim

Sefer Ba-midbar

Landau, Moses I. Landau, Moses I.

Prag, 597 [1836 oder 1837]

תור תלגמ

urn:nbn:de:kobv:517-vlib-8951

מגלת רות

עם

פירוש רש"י ותרגום אשכנזי ובאור

כאשר כוננם

ידי החכם הכולל

אהרן בן-וואלף מהאללי.

שנת ת"קצ"ז לפ"ק.

MEGILATH RUTH.

פראג

דרוק אונד פערלאג דעם משה הלוי לנדא.

מבוא הספר

כל קורא משכיל, הקורא בספרי הכותבים וסופרים ספורים ודברי הימים, את הקורות אשר הקרה ה' למדינה ומדינה, לעם ועם, יתזכר לחקור על שלשה דברים;

א על שם המחבר, מי הוא או היה:

ב על זמן המעשה מתי נעשה:

ג על החועלת היוולד לנו בידעת המעשה או הספור ההוא. ואם כן הוא בדברי הימים ובספורים, אף כי בספרי נביאינו, אשר יסודם צקודש, ולכן אמרתי לחקור על שלש אלה במגילת הזאת, ולשוות דעי בזה. ואומר:

שם המחבר והכותב הוא לדעת חז"ל, שמואל הנביא כאמרם (בב"ב ז"ה) שמואל כתב ספרו וספר שופטים ורות. והנה כוונתו היתה בזה להקדים אל ספרו (המכונה ספר שמואל), אשר בו ידבר ממעשי חוקק וגבורת דוד המלך, המגלה הזאת, להודיע לנו שלשלת ויחוס המלך, ולהראות שגם אבותיו היו אנשים ישרים כנראה מהטוב שעשה צועז, ואיך הפליא ה' לעשות עם משפחתו, כי הקרה לאביו צועז, נערה נכריה מארץ מואב, והיא תחת מסיבות רבות היתה לו לאשה וממנה הושאל בית המלך. והתחיל לספר מצועז ולא מאבותיו הראשונים, כי המה כבר נודעים לנו מחורת משה איש האלהים, כמו מעשי יהודה ותמר, לידת פרץ ושלרון וכו', ומנחשון אנחנו יודעים שהיה נשיא לשבט יהודה. ולא התחיל לספר משלמון, כי עמו לא אירע דבר חדש כמו עם צועז.

והזמן המעשה הזה, אומר אני שהוא סתום מאוד ונעלם מעיני החקירה, כי יש מרז"ל אומרים אצלן זה צועז ולדעתם זמנו ידוע, כי היה החלת המעשה צימי יפתח, או מעט שנים לפניו, כאשר עברו בני עמון להלחם ציהודה ובבנימן. אך כאשר אבאר בצאורי, יהיה לדעת הזאת לידת עובד צדק פלא. כי מן לידת שלמון עד עובד הוא כמו שלש מאות שנים, ואיך יוליד צועז, או שלמון, בני מאה וחמשים שנה? ולדעת יוסיפון שהיה המעשה אחרי מות שלמון יפלא יותר, כי יהיה מלידת שלמון עד עובד עוד יותר מג' מאות שנים. ולדעת רז"ל האומרים אצלן אינו צועז, נוכל להמליץ כפי מה שחשב הראב"ע שהולידו בן ז"א שנה. אך גם זה רחוק מאוד. ראה צימים הראשונים תמה אברהם, ואמר הלצן מאה שנה יולד, אף בדורות אשר שנותינו בהם שבעים שנה ואם בגבורות שמונים שנה. ומה שאמר הראב"ע שנחשון היה פחות מי"ח שנים בלאתו ממלרים, וא"כ הוליד כל אחד בן פ"ד שנים, אינו נכון בעיני לומר שיהיה נשיא צישראל קטן ורך בשנים מאוד. וגם אם נודה לראב"ע שנחשון היה פחות מי"ח, יתפלא ההפרש מהדורות בעין כל משכיל, כי מפרץ עד דוד המה עשרה דורות, ומלידת פרץ עד נחשון, שהם

חמשה דורות הראשונים, יהיה לכל היותר כמו רי"ד שנים. כי אף אם נודה שפרץ כולד מיד אחר מכירת יוסף, לא וחשוב, כ"צ שנים ממכירת יוסף עד ביאת יעקב למצרים, ומביאתו עד ביאת בני ישראל רד"ו שנים, ליחד רל"ג קח מהם י"ח דנחשון, נשאר רי"ד שנים, ומן נחשון עד דוד, שהמה ג"כ חמשה דורות יהיה תכ"ד. כי מיביאת מצרים עד שנת הרביעית למלכות שלמה הוא ת"פ שנים כמו שמלינו במקרא. קח מהם ד' שנים ממלכות שלמה, וע' שנים מדוד, (כי דוד חי ע' שנים), נשאר ת"ו שנים, ולרף לזה י"ח מנחשון, יהיה יחד תכ"ד. ראה עתה ההכרח בין רי"ד ובין תכ"ד! והנה חד מן חזריא אמר לי, כי באמת היו מן נחשון עד דוד יותר מחמשה דורות, והכותב לא ספר פה רק חמשה מפני שהמה היו אנשים ידועים אנשי שם, ולא ספר השאר, מפני שאין לנו לורך צדיעהם. והשיבותי לו, לא לצד שדברך המה נגד קבלת חז"ל, כי אם גם מצלעדי זאת לא יתכן לומר כן, אחרי שמלינו בדברי הימים תולדות פרץ עד דוד כמו שנכתב פה, ובוודאי היה דעת הכותב ספר דברי הימים, להודיע לנו איש אחר איש צלי להעלים איש אחד, כאשר נראה בהודעת שארי האנשים אשר נכתבו שמה, אשר התחיל מאדם הראשון וספר כל הדורות ממנו. סוף הדבר זמן המעשה לא ידעתי לכווננו ונעלם ממני.

וההועלת היולא לנו מספור הזה, מהם תורניות, והוא א) מה שנלמדו בעסקי גירות מנעמי, כי ראינו איך דחתה שתי כלותיה, ודברה על לצם לצוב אל עמם, ולרות אמרה שבה יצמתך אל עמה וגו', ולא החליקה אליהן בלשונה, לפתוחן לחסות תחת כנפי דהה ואמונתה, כי מה יוסף לנו בדחתו אם רבים מעמי הארץ מתיהדים להיות עמנו עם אחד? ילכו העמים צמם אלהיהם, ואנחנו נלכה צמם אלהים חיים! וגם חז"ל הזהירו ע"ז צמם יצמות דף מ"ז, גר הבא להגיייר אומדין לו מה ראת וכו' וכן איתא במדרש, ג' פעמים דוחין את הגר, ולמדו זה מיחוד תשובת רות אל נעמי באמרה באשר תלכי וגו', וכוונתה צה מיוסד על אבני לך, כי מפאת שתי סבות יעצוב אדם דת נעוריו וימיר אותה באמונת עם אחר, אם מסבות גופניות (פטיטע אורזמצען) שידמה שיהיה טוב לו באמונה זו מלפנים, או בעבור הרחקת היגון והלער, או בעבור הצריחה מן היזק ובזיון, או בעבור רדיפת אחרי הכבוד הריוח והשלוש ודומיהם רבים, ואם מסבות מדותיות (אפרימיטע אורזמצען) והוא שלצבו יבין ושכלו השכיל, כי דת נעוריו הצל הוא, וע"כ רולה לעבור אלהי האמת. והנה מבחינה הראשונה מחויבים אנחנו לרחק ולדחות איש כזה, כי מה יועיל לנו שיסתפחו צנחלתנו אנשים כאלה אשר אין יראת אלהים בלצמם, וכל מזימותם רק בעבור אושר זמני לא בעבור אושר נלחיי. ואולם מבחינה השנית מחויבים אנחנו לקרבו ולחסותו, כי איככה נוכל לראות בלרת נפשו שיעבור את אלהים ולכבדו בשפתיו ולבו רחק ממנו? הלא כהמם דונג מפני אש לבו ימם בקרבנו? ובעבור זאת אמרו בגר הבא להחגייר לבחנו מאיזה סבה שיחגייר, מודיעים לו מעמד ומלב עדתנו בזמן הזה. ומזאת הטעם אמרה נעמי לכלותיה מאמריה העוד לי צנים וגו', רק לבחלק, ובאמת ראינו כי ערפה שבה לאלוהיה. ב) מה שנלמד ממנהגם בעסקי יצום קרובים, וזה החסד אשר עשו 'עם אשת המת טוב מאד, להקים שמו על נחלתו, וגם לולא הטעם הזה, היה רבן טוב לאשת המת, ולמשיבת נפשה לבחתי היות עניה סוערה שכולה וגלמודה. ואתה הקורא ראה איך הבדילו עם ישראל עמם ממנהג שארי העמים, כי כאשר נודע להקורא בספרי המסעות (ריינבעטרייבונגען) לפנים היה המנהג צמדינת הודו

מבוא למגלת רות

הודו מזרחית (קסטאוינדיען) ובמדינת (גרעסע טערטרייא) ובפרטות אלל היושבים על נהר אינדוס (קדער הינדוס) במות איש אחד ולא השאיר בנים אחריו, או שהשאיר רק שהמה כבר גדולים, שרפו את אשת המת עלי מערכת ענים (טייטערהויפען) ומהן שקברו את עלמן חיים בתחתית הארץ אחר מות בעלן, ומהן שהרגו את עלמן. ואף גם עתה בזמנינו נוהגים איזה ככה, כי יש שם מדינות רבות אשר לא הוכבשו תחת יד מלכי זמנינו, ולא נודעים לנו, והעם הידוע לנו יותר מהעמים האלו הם הנקראים (ברמאיינען). וע"י המנהג הזה נכרת לפעמים שם איש משבטו, ולפעמים נכרתה משפחה שלימה. ואולי גם העמים סביבות בני ישראל היו נוהגים כן, ואשרי שהוברלו בני ישראל, מן היום אשר בא אלהים לקחתם לו לעם, מכל העמים, הבדילו את עלמס גם בזה והתקינו להחיות אשה המת ולקחתה אחד מן הקרובים, ולא יכרת שם מישראל, אך אם השאיר המת אחריו בנים, לא היו לריכים לתקון הזה כי כבר נשאר שמו. ג) מה שלמדו מענין גאולה ותמורה כאשר האריכו בזה בכמה מקומות. וגם כלמד איזה תועלויות מדותיות והוא א', מה שנלמד מהתנהגות האשה רות, כי כל מה שנעוין במדותיה בטבעה, נראה שהיתה אשת חיל, הן מנד אהבתה האמתית לבעלה, הן לחמותה. ודאה איך ה' משלם לאיש כגמול ידיו וכפרי מעלליו, ועם חסיד יתחסד, כי האשה הזאת היתה במדרגה התחתונה, עוזה מאד ואם, ורחוקה מארץ מולדתה, גלמודה מצעל נעוריה, ובציתה אין כל להחיות את נפשה, והיתה אחר כך אשת צועז אשר היה גבור חיל, קלין עם, ממשפחת רמים, ועל כולם ראה ממנה הושלל צית המלך הגדול המשמח אלהים בנעים זמירותיו, ראה והצן מאמרס אל תהי בז לכל אדם וכו'! ב', מה שנלמד אהבת אנושי מהאיש צועז כי הלל הוא היה איש נכבד, והשפיל את עלמו נגד נערה נכריה מדלת העם, להאכילה ולדבר על לבה, וכל זאת עשה עמה בעבור חסדה אשר עשתה לחמותה כמאמרו הוגד הוגד לי וגו'. ולאהבת החסד והאמת לקח אותה לו לאשה.

אלה הדברים אשר ראיתי להקדים להקורא במגילה הזאת. ושאר פרטי הדברים אשר מלאתי להעיר עליהם, יעוין תוך הספר. והנה אם ימלאו דברי חן בעיני עמי, ויהיה זה שכרי.

בערלין בחודש טבת תקמ"ח לפ"ק.

אהרן בן לא"א הרופא הרבני
טו"ה וואלף ז"ל מהאלללי.

מגלות רות א

תרגום אשכנזי מ

א (א) ויהי בימי שפוט השפטים ויהי רעב בארץ וילך איש מבית לחם יהודה לגור בשדי מואב הוא ואשתו ושני בניו: (ב) ושם האיש אלימלך ושם אשתו נעמי ושם שני בניו מחלון וכליון אפרתים מבית

א (א) צודער צייט, דאדיא ריכטער נאך רעגיר- מען, ענטשטונד איינסט הונג גערסנאָטא אים לאַנדע. דא רייזטע איין מאַן אויס בית לחם יהודה, אום זיך אים געפיל- דע מואב'ים אויפצוהאלטען, ער, זיינע פרויא אונד זיינע צווייא זעהנע. (ב) דער מאַן היעס אלימלך, זיינע פרויא נעמי אונד זיינע צווייא זעהנע מחלון אונד כליון, בירגער צו אפרת

לרם

ר ש י

א (א) ויהי בימי שפוט השפטים. לפני מלך מלך שאל שהיו הדורות מתפרנסים על ידי שופטים ובימי אנבן היה שאמרו רבותינו אנבן זה בועז: וילך איש - עשיר גדול היה ופרנס הדור ויבא מארץ ישראל לחולה לארץ מפני לרות העין שהיתה עינו לרה בעניים הנאים לדוקס לכך נענש: (ב) אפרתים. משונים וכן בן תומר בן לוף אפרתי (שואל א' א') אנגנום

ב א ו ר

א (א) ויהי בימי שפוט השופטים, לפני מלך מלך בישראל, ובימי אנבן היה שאמרו חז"ל אנבן זה בועז, מפי רש"י, ורלב"ג נחן בס' שופטים טעם לדבריהם, לפי שמלנו שבועו היה מבית לחם, ומענינו נראה שהיה שופט את ישראל ולא מנינו בכל השופטים שהיה איש מבית לחם זולת אנבן, לכך אמרו אנבן זה בועז, והנראה לי מה שאמרו בימי אנבן היה אין פרושו שהיה תחלת המעשה בימיו, כי אם נעיון בשנות שפוטת אנבן שהיה ז' שנים כאשר נאמר בשופטים י"ב, וכבר אמר הכתוב פה שיצאו מחלון וכליון כעשר שנים בארץ מואב וא"כ איך יוכל אנבן להיות שופט בעת הליכת אלימלך וגם אח"כ בשוב נעמי לארצה, אלא פרושו שהיה גוף המעשה בימי אנבן. וחלום בספר יחזקאל לרומיים כתוב כי היה המעשה הזה אחר מיתת שמעון, וא"כ אנבן אינו בועז: שפוט, אמרו חז"ל דור שופטים את שופטיו אומרים לו טול קיסם יכו', יראה שדרשו מיתור מלת שפוט, אף כי בן דרך הכתוב, כמו לפני מלך מלך בישראל כי שניהם שם הפיעל: מבית לחם, נראה כי בית לחם אחר היה לכך הוא סומך בית לחם ליהודה מרד"ק, וכן מלאנו בערי ובלון, דכתיב ושמונו וידאלה ובית לחם (יהושע י"ט ט"ו): לגיר, לא היה בתחלה דעתם להשתקע רק לגור שם עד כלות ימי הרעב, ואח"כ ישובו לארצם: (ב) אפרתים, משונים, ד"א בית לחם נקרא אפרת, מרש"י, והוא מדברי חז"ל, ובאמת מנינו מלת אפרת עלג' דברים, אם הוא משנט אפרים כמו האפרתי אתה; אם הוא גר בהר אפרים כמו בן חנו בן לוף אפרתי; אם הוא מבית לחם יהודה הנקרא אפרת כמו ודוד בן איש אפרתי. והנה לפי קבלת חז"ל שהיה אלימלך מאשפתת יהודה, לא נוכל לפרש פה רק שהיה מעיר אפרת, ומאמר הכתוב אפרתים, להודיע כי חושבים היו שם, וכן מחורגם בל"א (בירגער), ובעבור שאמר אפרתים כפל מבית לחם פעם אחרת נדרש לנו יחד. וכתב ראב"ע ורד"ק כי נקרא שם המקום אפרת על שם אפרת אשת כלב, ואינו נכון, כי בכל מקום שמנינו שחי שמות, אם ביניהם מלת היא או הוא, אז השם הנכתב באחרונה נחמדש אחר הראשון, כמו אברהם הוא אברהם, בלע היא לוער, ודומיהם (ואחד יוכל מן הכלל והוא וישם ירובעל הוא גדעון (שופט' ז' א') אף שנוכל לומר לכך קראו הכתוב בתחלה בשם ירובעל לפי שהוא נעשה אח"כ עיקר על המעשה הגדול אשר עשה להרס מזבחות הנעל, וראי' לזאת, כי מנינו ולא עשו חסד עם בית ירובעל גדעון, הלא זוכר המקרא בנ"פ ירובעל תחלה, כי שם גדעון נעשה טפל ל) ולדבריהם תחת שמנינו בדרך אפרת היא בית לחם, היה לו לומר בבית לחם היא אפרת. ע"כ

אומר

אפרת, דאז אויך כיה לחם יהודה הייסט. זא קאמען אוך ווירקליך אין דאז געפיל. דע מואב טאן, אונד בליע. בען דאזעלכסט. (ג) אלימלך נעמיס מאן אבער שטארב, דא בליעב נאך דיא פרויא צו ריק מיט איהרען צווייא זעה. בען. (ד) דיעזע נאהמען זיך מואביטישע פרויען; דיא איי. נע היעט ערפה, דיא אנדע. רע רות. נאצערעם זיא נון דא. זעלכסט אונג. פעהר צעהן יאהרע געוואהנט, (ה) שטאר. בען אויך דיעזע ביידע, מהלון אונד כליון, אונד דיא פרויא בליעבנור נאך אלליין איכריג פאן איהרען ביידען זעהנען אונד איהרעם מאננע. (ו)

לחם יהודה ויבאו שדי-מואב ויהיו-שם: (ג) וימת אלימלך איש נעמי ותשאר היא ושני בניה: (ד) וישאו להם נשים מאביות שם האחת ערפה ושם השנית רות וישבו שם כעשר שנים: (ה) וימתו גם שניהם מהלון וכליון ותשאר האשה משני ירדיה ומאישה: (ו) ותקם היא וכלתיה ותשב משדי מואב כי שמעה בשדה מואב כי-פקד יהוה את-עמו

ענדליך מאַכטע זיא זיך וויעדער אויף אונד איהרע שוויגערטעכטער מיט איהר, פאן דעם געפילרע מואב'ס אכצוריווען; דען זיא האטטע דאזעלכסט פערנאממען, דאס דער עוויגע זיין פאלק וויעדער בעדאכט, אונד

ר ש י

אננינום. ראם משיבותו שהרי השיא עגלון מלך מואב את בתו למחלון דאמר מר רות בתו של עגלון היתה. דבר אחר אפרתים בית לחם קרויה אפרת: (ג) איש נעמי. למה נאמר מחלון אמרו אין איש מת חלל לאשתו: (ה) גם שניהם. מהו גם בתחלה לקו בממונס ומתו גמליהם ומקניהם ואמר כך מתו גם הם:

ותלך

ב א ו ר

אומר אני, מחלה היתה נקראת שם העיר אפרת, ואח"כ נחשדג לה בית לחם לסנה מה הנעלמה ממנו, ומה לנו לחקור אחרי שמות בני אדם או מדיוות אשר הונחו מרלון איש ואיש פ אמנס רש"י כתב בשמואל א' י"ז י"ב בית לחם יושבת בארץ אפרת, וא"כ נובל לומר גם פה אפרתים שהיו ממדינת אפרת דהיינו מעיר בית לחם, ולא הוכפל הענין: (ג) ותשאר האשה, הזכיר זאת בעבור הפסוק שלאחריו, ושעורו אחר מות בעלה, לא חזרה לארנס, רק היתה יושבת פה עם שני בניה, והמה נשאו להם נשים. ודרך המקרא כאשר יחובר פעל אחד אל שני נושאי המאמר, יאמר הפעל על מין הנושא הדנק בו, לכך הוא אומר ותשאר כלשון נקבה ולא וישארו, ורבים נכה: (ה) ותשאר, שעורו ותשאר האשה לנדה, הראב"ע: (ו) ותקם, שורש קום יאמר גם על הזרוז לעשות דבר מה ובל"א (זיך צויפאחען): ותשב, נאששנתה, הראב"ע, והוא כמו לשוב, ונפסקו שלאחר זה אומר ותלך אינחה בפועל. ולרש"י דרך אחרת בזה. ולפי הכלל אשר הניח אדונינו הרמב"מן בתרגומו על התורה, לפיכך המקרא בכלל ונפרט, נובל לומר גם פה בדרך כלל ופרט, בתחלה אמר הכתוב ותשב, ואח"כ מפרש פרטי הדברים, משונה ומחלינתה לארץ יהודה. ואם יקשה האומר אם לא נלחה נעמי בהלינת שתי בנותיה, מדוע לא

מגלת רות א

תרגום אשכנזי מא

לָתֵת לָהֶם לֶחֶם: (ז) וְהֵצֵא מִן־
הַמְּקוֹם אֲשֶׁר הָיְתָה־שָׁמָּה וְשֵׁתִי
כִּלְתִּיהָ עִמָּה וְתִלְכְּנָה בְּדֶרֶךְ
לְשׁוּב אֶל־אֶרֶץ יְהוּדָה: (ח) וְתֹאמַר
נָעַמִי לְשֵׁתִי כִּלְתִּיהָ לִכְנָה שִׁבְנָה
אִשָּׁה לְבֵית אִמָּה יַעֲשֶׂה יְהוָה
עִמָּכֶם חֶסֶד כַּאֲשֶׁר עֲשִׂיתֶם עִם־
הַמֵּתִים וְעִמָּדִי: (ט) יִתֵּן יְהוָה לָכֶם
וּמִצֵּאן מְנוּחָה אִשָּׁה בֵּית אִשָּׁה
וְתִשְׁקֶן לָהֶן וְתִשְׁאַנְנֶה קוֹלָן
וְתִבְכִּינָה: (י) וְתֹאמְרֶנָּה לָהֶן כִּי־

אונד איהנען ברֶאד גענעכען
האַבע. (ז) זיא צאָג אַלזאָ
הינוועג פֿאַנדעם אָרטע, וואָס
רין זיא ביז יעטצט וואָר, אונד
איהרע צווייא שניהרע מיט
איהר. אַלס זיאנין אויף דעם
וועגע וואָרען נאָך דעם לאַג.
דע יהודה צו, (ח) שפראַך נעמי
צו איהרען ביידען שניהרען:
קעהרט דאָך אום אינד נע.
העט צוריק, יעדע צום הויזע
איהרער מוטטער. דער עוויגע
ערצייגע אייך זאָ פֿיעל גיטע,
אַלס איהר דען פֿערשטאַרבע.
נען אונד מיר ערצייגט האַבט.
(ט) דער עוויגע געבע, דאַס
איהר וויעדער רוהע פֿינדעט,
יעדע אים הויזע איהרעם קינפֿ.
טיגען עהעסאַננעם אנעמי קים

יעש קרי. בי טעמים

אתך

טע זיא ; זיא אַבער ערהובען איהרע שטיממע, וויינטען, (י) אונד שפראַכען: ניין! וויר
וואָל.

ר ש י

(ז) וחלל מן המקום. למה נאמר הרי כבר נאמר וחשב משדי מואב ומהיכן תשוב אם לא חלל
מן המקום שהיתה שם חלל מגיד שיליח לדיק מן המקום ניכרת ועושה רושם פנה פנה פנה
הודה פנה הדרה פנה שמה של עיר וכן וילא יעקב מבאר שבע (בראש׳ כ"ח):

כי

ב א ו ר

לא מחתה בהן מיד קודם יליאתן מהמקום? התשובה ע"ז, אולי לא ידעה נעמי מקודם שדעת
כלייתה לשוב עמה לארץ יהודה, רק הולכות ללוותה עוד בנדרת ארץ ומדויק נכחוב באמרו
ותלכנה בדרך וגו', פירוש כאשר הבינה נעמי שדעתן ללכת אל ארץ יהודה, אז אמרה למה
תלכנה עמי? ולפי מה שכתבתי בהקדמה שדעת נעמי היתה רק לבחון מאיזה טעם שתתגייירה
אבל לא להרחיקן לא יוקשה כלל, כי אין קפידא בדבר אם היא עתה אמריה תאמר אם לאחר
זמן: (ז) ותלכנה, שני ווי"ן מן ותלכנה ומן ותאמר מתכריס המאמר, ופירושו כאשר הלכו אז
אמרה: (ח) אשה לבית אמה, ע"ד הכתוב וחדל לבית אמה (בראש׳ כ"ד): המחיים, שעורו
הטובה אשר עשיתן עם המתים בעודם חיים: (ט) יתן ה' לכם, יחסר פעול הנתינה, וראש"ע
פירש בעל, ויונתן תרגם יב"ה לכוון אגר שלים, ולכולם חסר העיקר, ולדעת הר"י עראמה
שעורו יתן ה' לכם אשה, בית אישה, ואז תמלאן מנוחה, ולדכריו בית אישה הוא פעול הנתינה,
ויביה ומלאן מנוחה כמו מאמר מוסגר, ואין הנגינה מסנים לפרושו, כי כלל מונח בכל מאמר
מוסגר יבוא המפסק היותר בסיפי, ופה המפסיק היותר נמלת לנס כידוע למדקדקים ולכן
אומר אני שפעול הנתינה הוא, ומלאן מנוחה אשה בית אישה, והוי"ו מן ומלאן משמש במקום שי"ן
ושעורו ה' יתן שתמלאנה מנוחה, כמו מיתן והיה (דברים ה' כ"ז), שפרושו מיתן אישה, ויבוא
המפסיק הגדול על מקומו על כיון בסוף מאמר הראשון: לכם. מ"ס תחת נו"ן, וכן עמס,
עשיתם, במקרא אלפניו: בית אישה, כמו בבית אשה וכן בית אישה נדרה, ורבים כן: ותשאנה,
בנות

אָתָּךְ נָשׁוּב לְעַמִּי: (יא) וְהֵאמֵר
 נָעַמִי שָׁבְנָה בְּנֹתִי לְמָה תִּלְכְּנָה
 עִמִּי הָעוֹד־לִי בָנִים בְּמַעֵי וְהָיוּ
 לָכֶם לְאֲנָשִׁים: (יב) שָׁבְנָה בְּנֹתִי
 לָבוֹי כִּי זָקַנְתִּי מִהָיֹת לְאִישׁ כִּי
 אָמַרְתִּי יֵשׁ-לִי תִקְוָה גַם הַיְיֹרֵתִי
 הַלַּיְלָה לְאִישׁ וְגַם יִלְדֵתִי בָנִים:
 (יג) הֲלֵהֶן וְהַשְׁבַּרְנָה עַד אֲשֶׁר
 יִגְדְּלוּ הֲלֵהֶן תַּעֲגֶנָּה לְבִלְתִּי הָיֹת
 לְאִישׁ אֶל בְּנֹתִי כִּי-מָר־לִי מְאֹד

וואללען מיט דיר צו דיינעם
 פאלקע רייען. (יא) יענע
 שפראך: קעהרט דאך צוריקו
 וואצו ואללט איהר מיט מיר
 דיייען? האבע איך דען נאך
 זעהנע אין מיינעם לייבע, דאס
 זא איינסט אייערע מעננער
 ווערען קעגנטען? (יב) קעה-
 רעט דאך אום, מיינע טעכטער!
 געהעט, איך בין נונמעהר
 וואהרליך שאן צו אלס פיר
 איינען מאן, אונד ווען איך אויך
 זאגען וואללטע מיר בלויבט
 נאך האפפונג, יא איך ווע-
 רע שאן דיעזע נאכט איינעם
 מאנעס, געבעהרטע זאגאר
 שאן זעהנע: (יג) ואללעט

מכס

איהר דען זא לאנגע אויף זיא האררען, ביו זיא נראם ווערדען? וואללעט איהר אויך
 איהרענטוועגען ענטוואגען איינעם אנדערן מאנעס צו ווערדען? ניכט דאך, מיינע טעכ-
 טער! עם ווירדע מיר אייערענטוועגען ערשט זעהר שמערצהאפט זיין, דאס דיא
 האנד

ר ש י

(יב) כי זקנתי מהיות לאיש. שאנשא לו ואוליד בניס ומנשאו להם שאיוס אסוריס לכס
 זאיננס אסורות להס משוס אשת אמי שלא היה בעולמו שאינה זוקקה ליבס לפי שלא היו
 למחלוק ונליון קדושין בהס שנכיות היו ולא נתגירו ועכשוו הן צאות להחגייר כמו שנאמר
 כי אחק נשוב לעמך מעתה נהיה לעם אחד: כי אמרתי יש לי תקוה, כי אפילו אמר
 לי לבי יש לי תקוה לינשא עוד וללדת בניס: וגם הייתי הלילה לאיש, ויתר סנן אפילו
 הרייתי הלילה זכרים: וגם ילדתי בניס או אפילו נכר ילדתי בניס: (יג) הלהן השברנה
 בתמיה שמא להס תלפנה עד אשר יגדלו לשון שגרו על ה' אלהיו (תהלים קמ"ו): מעגנה.
 לשון

ב א ו ר

בנות האל"ף והשי"ן בסגול, הרד"ק, ופעמים נראית האל"ף ע"י סגול, והשי"ן בשו"א: (יב) לכן,
 נגדע ה"א הנקבה מהמכתב, וכן לעיל ומלאן: כי אמרתי, שעורו, אף אם אני אומר לכס
 שיהיה לי תקוה שישא איש אותי, ויתר מזה אם ישא איש אותי הלילה, או אפילו שנכר ילדתי
 בניס זכרים, בכל זאת מה יועיל לכס להליך עמי? כי הלהן השברנה? (יג) הלהן השברנה,
 הנו"ן מן הלהן תחת הא"ס, ומלת השברנה דבוק עם אות לז"ד או עם מלת אל, הראש"ע,
 וגם מנינו דבוק עם מלת על, כמו שגרו על ה' (תהלים קמ"ו), ולכן הלהן הראשון פרושו עליהן,
 והשני בעבורן. וכן תרגם יונתן, דלמא להון, ואח"כ פירש הנדילסון ויו"ד: העגנה, לשון חיסור
 ויש סותרין לשון עיגון, ולא יתכן, שא"כ היס לו לנקד הנו"ן בדגש, או לכתוב שני נונין, רש"י,
 ולדעתי שראו עגה, אף לפ"ז היה לנקד הגימל בסגול כמו תַּעֲגֶנָּה ולכן הרמיק הרד"ק זאת
 בשרשו, ויאמר כי שראו עגן, ובא הנה תמורת הדגש להקל על הלשון, וענינו אימור ועכוב,
 ואולם אחר שאנינו בגורת ול"ה שינא אחר עי"ן הסגל על הרוב יו"ד, נובל לומר שנא פס
 הכיורי האורך יו"ד, תחת סגול ואמריו יו"ד, וא"כ שראו עגה: אל בגותי, אל פלכנה עמי:
 כי מר לי, יונתן תרגם, ארום מרור לי מנכון וכו', ואינו מיושב סכור והמשך הססוק. והנכון
 כי

מגלת רות א

הרגום אשכנזי מב

מִכֶּם כִּי יֵצֵא אֶה בִּי יְדִי הָהָה :
(י) וְהַשָּׁנָה קוֹלֵן וְהַבְּכִינָה עוֹד
וְהַשֶּׁק עֲרָפָה לְהַמּוֹתָה וְרוֹת
דְּבָקָה-בָּה : (טו) וְהָאָמֵר הַגֵּר
שָׁבָה יִבְמַתְךָ אֶרֶץ-עַמָּה וְאֶל-
אֶרְצָהּ שׁוּבִי אַחֲרַי יִבְמַתְךָ :
(טז) וְהָאָמֵר רוֹת אֶרֶץ-תְּפִנְעֵי-בִי
לְעֹזְבְךָ לָשׁוּב מֵאַחֲרֶיךָ כִּי אֶל-
אֲשֶׁר תֵּלְכִי אֵלַי וּבְאֲשֶׁר תֵּלִינִי

האנר דעס עווינען מיך גע-
ט-אָפֶען. (י) זיא ערהובען
זעמטליך איהרע שטיממען,
אינר וויינטען אבערמאאלס.
דארויף קיסטע ערפה איהרע
שוועגערמטער (צום אב-
שיעדע), רוח אבער וויך ניכט
פֿאָן איהר. (טו) דאָ שפראך
געט: זיעהע! דייע שוועגע-
רין רייזט וויעדער צו איהרעם
פֿאַלקע אונד איהרען געט-
טערן צוריק; געהע איהר דאָך
נאָך. (טז) רוח אנטווארטעטע:
דרינגע דאָך ניכט זאָ זעהר אין
מיך, דאָס איך דיך פֿערלאָס-
סען אונד פֿאָן דיר רייזען זאָלל.

אלין

חבר א

דעןור וואָ דוא הינריוועסט, ווערדע אויך איך רייזען, אונד וואָ דוא בלייבסט, דאָ בלייבע

איך

ר ש י

לשון אסור בלא כמו עג עוגה ועמד נחובה ויש פותרין לשון עיגון ולא יתכן שאם בן היה לו
לנוקד הנו"ן דגש או לכחוב שני נוני"ן: כי ינאה בי יד ה'. אמר רבי לוי כל מקום שנאמר יד
ה' מכת דבר היא ובנין אב לכולם הנה יד ה' הויה (שמות ט'): (טו) הנה שנה יבמתך. זה
טעמו למעלה תחת השי"ן לפי שהוא לשון עבר בנקד היא שנה (אסור ב') טעמו למטה בני"ת
לפי שהוא לשון הווה ובן כל כיוצא בהם: (טז) אל חכעני בני. אל תפגרי בני: כי אל אשר תלני
אלך. מכאן אמרו רבותינו ז"ל גר שנה להתגייר מודיעים לו מקלת עונשים שאם בא לחזור בו
יחזור

ב א ו ר

כי מר הוא עבר מסעלי הכפל, ובתשלומו מרר, ויתורגם בל"א כננין התנאי (עם וירדע א. ז. וו).
ומ"ס מכס הסנה הגורמת, כמו משד עניים עשה אקום, כלומר בעבורכם ומכד אהבתי אהבכם.
וטעם הכחוב לדעת ידידי האהוב ר' יואל בר"ל כזה: אמן משנתן, אם תלכו עמי, תהיה לי
לנחמה, והקל מעלי יד ה', לא בן! כי אם תלכנו עמי, ותהיינה עמדי בלילה, אז תהיה לי יד
ה' מר מאוד מלפנים, כי איננה חובל לראות ברעה אשר יקרה חסדן, וטוב לי שאסגול ללד, ו
ואמן עלינה לבינתן ותתענגנה על רוב שלום, ובן תרגמתי: יד ה', מכה כמו הנה יד ה'
הויה וגו': (יד) והבכינה עוד, כמרגומו עוד זמא אחרינא: וחשק ערפה, היא נשיקת
הסרוד, אם יפרד איש מרעהו, ואשה מרעותה: (טו) יבמתך, הנפרד יבמתך ולא יבמתך כראית
דגשות התי"ו: אל עמה, לעד שנתיירו, הראב"ע, ויפה חפש אותו הכ"י עינאמה כי איך
יתכן שנעמי חסית אותן לשוב מאחרי ה' ולעבוד אלהים אחרים, הלא כדבר אמת הנבלות
תדבר, אלא צודאלי לא התגיירו עדיין, ומה שאמרה מלת שנה, היא מוסב על צמינת הדרך
שהלכה ולא על אלהים, כאשר חשב הראב"ע: (טז) אל חכעני בני, אל תפגרי בני, רש"י, והוא
לשון חתנה ובקשה בהתאמות מה, ובזה יתדמה בדמיון, עם הוראותיו האחרים וכמו ויכגע
במקום, סן יפגענו בדבר, וכן הוא בל"א (יעמאכר חזק עטוואם ביטטען, קודער חקגעהטן,
קודער חין חיהן רדינגען): ובאשר תליני, לא בל לינה לינה בלבד כהנחה הראשונה מזה
החיבה, כי אם השאל אח"כ גם על ישיבה חדירה, לפי שקר המנוחה בלילה, וניום יתנובע
אנה ואנה, והראים על זה בהמרותם תלן עיני (איוב י"ז) אחי תלן מהגמי (שם י"ט) על
לוארו

איך אויך ; דיין פֿאַלק איזט נון
אויך מיין פֿאַלק, אונד דיין
גאַטט אויך מיין גאַטט. (יז) וואָ
דוא שטערבען ווירסט, ווילל
איך אויך שטערבען, אונד
דאַרט בעגראַבען ווערדען; דער
עוויגע שטראַפֿע מיך אינאויפֿ-
האַרליך, ווען זעלבסט דער
טאָד מיך פֿאַן דיר טרעננען
זאָלל! (יח) אַלס נון נעמי זאָה,
דאַס זיא וואָ פֿעסט ענטזלאָס.
סען וואָר מיט איהר צו רייווען,
האַרטע זיא אויף, מעהר מיט

אָלִין עִמָּך עָמִי וְאֱלֹהֶיךָ אֱלֹהֵי:
(יז) בְּאִשֶּׁר תָּמוּתִי אָמוֹת וְשֵׁם
אֶקְבֵּר כֹּה יַעֲשֶׂה יְהוָה לִי וְכֹה
יִוֹסֵיף כִּי הָמוּת יִפְרִיד בִּינִי וּבֵינְךָ:
(יח) וְתָרָא כִּי־מִתְאַמְצֶת הִיא
לָלֶכֶת אִתָּהּ וְתַחְדָּל לְדַבֵּר אֵלֶיהָ:
(יט) וְתִקְכְּנָה שְׂתִיָּהֶם עַד־בּוֹאָנָה

ביח

איהר דאָפֿאַן צו שפרעבֿען; (יט) אונד זיא רייווען אַלואָ צוואַממען ביז נאָך ביח לחם. אַלס זיא

דאָ

ר ש י

יחזר שמתוך דברים של רות אתה למד מה אמרה לה נעמי אסור לנו ללאת חן לתחום בשבת
אמרה לה באשר תלכי אלך. אסור לנו להתייחד גקבה עם זכר שאינה אישה אמרה באשר
תליני אלין. עמנו מובדלים מאשר עמים בשש מאות ושלש עשרה מלות עמך עמי. אסור לנו
עבודת אל לים אלהיך אלהי. ארבע מיתות נמסרו לבית דין באשר תמותי אמות. שני קברים
נמסרו לבית דין אחד לנשקלין ונשרפין ואחד לנהרגין ונחנקין אמרה לה ושם אקבר: (יז) כה
יעשה ה' לי. כאשר החיל להרע שיכחה בי ידו להמית אישי ולירד מנכסי: וכה יוסיף. אם
יפריד ביני וביניך בי אם המות: (יח) ותחלל לדבר אליה. מבאן אמרו אין מרבין עליו ואין
מדקדקין עליו: (יט) ותלכנס שתיהן. אמר רב אנהובא וראה כמה חביבים הגרים לפני הקב"ה

ביון

ב א ו ר

לוארו ילין עוז (סס מ"א) וכן באן על מקום המנוחה שכונס לו, וכן הוא מתורגם (בזויבען):
(יז) באשר תמותי אמות, כלומר אין לי עוד חלק ונחלה בארץ מולדתי, ואין בדעתי לחזור מכל
וכל בי אף אם תמותי ואזאר לבדי לא אשוב שמה, כי אם אמות ג"כ בארץך: ושם אקבר,
וזם לא נפרד אף אחר מותינו אבל יהיה תמיד חלקי עמך, כטעם ושכנתי עם אבותי
וקברתי יבקבורתם, ועיין גם מה שנחוב בספר נתיבות השלום להרמנ"ג על המאמר ואתה תביא
אל אבותיך בשלום (בראשית ע"ז ע"ו) ועל מאמר ויאסף על עמיו (סס נ"ה ח'): וכה יוסיף,
היא לשון שנועה, ומנהג ל"הק לאמור כן, באשר מלאנו הרבה פעמים במקרא, והוא לחזק
הדבר ולקיימו, ולפי פשוטי פרושו יעשה ה' לי דבר מה מעונש, ואולם ר' ישעיה סי' על כה
יעשה ה' לאבנר (שמואל ב' ג' ט'), כה יעשה לי טובה, ויש לי להפריש בנייהם כי על הרוב
מנינו אחריהם מלת אם או מלת השלילה, ואז פירושו לשון עונש, כמו כה יעשה ה' לאויבי
דוד אם אשאיר (שמואל ח' כ"ה כ"ב), ופרושו, ה' יעניש אותי, אם אשאיר! ואם תהיה אחריהם
מלת כי, הנה או שהוא במקום אם (קב ווען) כדרכו נהרבה מקומות, ואז טעמו ג"כ על
העונש, או שהוא במקום כן (דחם) ואז פרושו עשות טובה, ותרגומו בל"א (וה ווחר זח"ל חיר
גחטט העלפֿען). והנה גם לדעת רש"י יהיה טעם כה יעשה לי אלהים להרע אף שטעם כי
יש יד מפן הסי, כי אע"פ שפירש אם יפריד ביני וביניך כי אם המות, מ"מ דעתו בהכרח
לאלא את החסר כזה, כה יעשה לי אלהים כי רק המות יפריד. אמנם הנראה יותר נכון הוא
שטעם כי מפן הראשון ולשלילת המאמר, דהיינו כה יעשה לי אלהים אם המות יפריד ביני
וביניך, כי גם היא לא יפריד, וכמו שנבאר וכן הוא מתורגם: (יח) מתאמצת היא
לעשות דבר מה, הן במחשבה והן בפועל, אשר לא יעבור, ובלשון אשכנוי (פעסט פֿאָר-
געקוואַשען, פעזט ענטשטאָססען): לדבר אליה, שעורו לדבר אליה עוד מדבר הזה:

בואנה

מגלת רות א

בֵּית לֶחֶם וַיְהִי כִּבְאֲנָהּ בֵּית לֶחֶם
וְתָהֱם כָּל־הָעִיר עָלֶיהֶן וְהָאִמְרָנָה
הָזֹאת נָעָמִי: (כ) וְהָאִמְרָן עָלֶיהֶן
אֶל־תִּקְרָאנָה לִי נָעָמִי קָרְאן לִי
מֵרָא כִּי־הִמָּר שָׂדֵי לִי מֵאֵד:
(כא) אֲנִי מֵרָאָה הִוְלַכְתִּי וְרִיקָם

אי חתה ה'

השיבני

ר ש י

תרגום אישכנזי מג

דאזעלכסט אַנקאַמען, שטויני-
טען אַללע שטאַרטלייטע אי-
בער זיא, אונד מאַן שפראך:
דיעזעס זאָלל נעמי זיין? (כ) זיא
אַבער אַנטוואָרטעטע איהנען:
אַ! נענטט מיך ניכט מעהר
נעמי (דיא פֿערגניגטע), נענטט
מיך פֿעלמעהר מרה (דיא בע-
טריכטע), דען דער אַללמעס-
טיגע האַט מיך זעהר בע-
טריכט. (כא) פֿאַלל גינג איך
פֿאַן היער וועג, אונד לעער
בראַכֿ.

כיון שנתנה דעתה להתייר השוה אותה הכחוב לנעמי: ותהם כל העיר. נעשית הומיה כל העיר כולם נתקבלו לקבור אשחו של בועז שמתה בו ביום: הזאת נעמי. ה"א נקודה חטף מפני שהיא בחמי' הזאת נעמי שרגילה ללאת בלבים ונפרדים חזיתם מה עלתה לה על אשר ילאתה לחובה לארץ: (כא) מלאה הלכתי. בעושר ובנים. ד"א שהיתה מעוברת: ענה בי. העיד עלי שהרשעתי

ב א ו ר

(יט) בואנה, מקור עם כנויי הרבות, ובה"א נוססת, כמו לנדוה קרבנה, הראוי לנדן, קרבן: וחהום, לדעת הראב"ע הוא מפעלי הנפל, ושרשו המס כמו והמס לגלגל עגלתו (ישעי' כ"ח) ורד"ק הניחו בשרשיו בשרש הים, והשם ממנו מהומה גדולה (דברים ז'), מהומת מות (שמואל א' ה') ולדעת בולם הוא מבנין נפעל, ולירי התי"ו לתשלוס הדגש על חסרון נו"ן הנפעל, ופ"י רד"ק עיינו המיה ושאון, ובל"א (חין ערשטוינען געזעלט), ובשמות י"ד פ"י רש"י על ויהם את מחנה מכרים (עדורדיסט בלע"ז) והוא (בעטייבט, בעטטירלט). וגם יאמר שהוא מחסרי פ"נ ושרשו נהס, והוא מקל ולירי התי"ו תחת הדגש על חסרון פ"א הפעל, ויהי' פרושו שלעקו בולם ויאמרו הזאת נעמי? אם לא שמלאנו על הרוב יבוא חפ"נ על דרך השלימים, אם תהיה ע"פ אחת מאותיות הגרון ונפרטית עם וי"ו המהפך כמו וינאץ, וינעל, וינהג, ותנחת, ודומיהם. ובאמת לנבון נקל לראות כי בלס דהיינו שורש המה, הים, המס, נהס, מסתעפים מסעוף אחד ומתדמים זה לזה, ואין באן מקומו לבארס נפרטית: והאמרה, יראה שנקטר מהכחוב מלת נהים, והראוי ותאמרנה הנשים וכו', ויש אומרים הטעם צעבור שלא הוברר המין ובתרגומו (אחן טפראך), כי אז דרך ל"הק לשמש בנקבה באשר העיר ע"ז הרמב"מן ז"ל: הואח נעמי, ה"א נקודה בח"טף מפני שהיא תמוהה, הזאת נעמי הרגילה ללאת בלבים ונפרדים? חזיתם מה עלתה להוכו' מפ"י רש"י: (כ) קראן, אל"ף נחה, ומלאנוה בראית האל"ף כמו קרָאן לו ויאכל לחם (שמות ז' ב'): קראן לי מרה, דע אף שנכל מקום מלינו שאתוק הוא הפוך המר כמו שמים מר למתוק ומתוק למר (ישעי' ה' ב') ולא יכלו לשמות מים כי מרים הם, ואח"כ נאמר וימתקו המים (שאת ט"ו ב"ג וב"ה), מ"מ מלת מר הוא ג"כ הפוך הנועם, וכמו שכתב הראב"ע ח"ל, הנועם דבר תענוג, והמר הוא הפוך התענוג, והנועם הוא המאכל האתוק. ואנחנו נוכל לתרגם מלת מר ונועם על כמה פנים. נועם (זיס, חַנגענעהק, זיבליך, פֿערגניגט, גזיקיך ח. ג. ו.ו.). מר (ביטטער, ויספֿערגניגט, בעטריבט, פֿערדרוס, יחושער, קוושער, שטערן), ודומיהם רנים, ואף שלפי עומק הענין יש הפרש דק בין המלות האלה ובין הוראותיהם בל"א, מ"מ אחרי שאין בידינו משפת העברי רק מעט מזעיר, הרשות נלוונה לתרגם כל אחד לפי ענינו, ובלבד שיהי' התרגום נאה לפשטות הכחוב ולפי עומק הענין. ועיין בהקדמת הרמב"מן לס' נתינת השלוס מענין התרגומים: (כא) מלאה הלכתי, מליאה בננים, מליאה בעושר ובכבוד, ועתה ריקס השיבני ה' מכל וכל, כי לעד שעויה היתה, שהרי הסתפקה מלקוטי רות כלתה: וה' ענה בי, העיד עלי שהרשעתי לפניו, רש"י, הראב"ע והרד"ק, כי לרעמס

תרגום אשכנזי

בראשטער דער עויגע מיך צו-
ריק. וויא קענט איהר מיך
נאך נעמי נענינען דא דער עוי-
גע מיר זאָ פֿיעל עלענד, דאָ
דער אַללמעכטיגע מיר זאָ
פֿיעל אונגליק צוגעשיקט
האַט? (כב) אַלזאָ וואָר נעמי מיט
איהער שוועגערטאָכטער,
דער מואביטערין רות, פֿאָן
דעם געפֿילדע מואב'ס וויעדער
צוריק געקעהרט; אונד ויא
לאַנגטען צו ביה לחם אָן, עכען
אַלס דיא גערשטען-ערנדטע
אַנגינג.

מגלת רות א ב

הַשִּׁיבֵנִי יְהוָה לְמָה תִּקְרָאנָה לִּי
נַעֲמִי וַיְהוּהָ עֲנָה בִּי וְשִׁדֵּי הָרַע-
לִּי: (כב) וַתָּשָׁב נַעֲמִי וְרוֹת
הַמּוֹאבִּיָּה כִּלְתָהּ עִמָּה הַשָּׁבָה
מִשִּׁדֵּי מוֹאָב וְהָמָּה בָּאוּ בֵּית
לֶחֶם בְּתַחֲלַת קִצִּיר שְׁעָרִים:
ב (א) וּלְנַעֲמִי מִידַע לְאִישׁהּ אִישׁ
גְּבוּר הֵייל מִמֶּשְׁפַּחַת אֱלִימֶלֶךְ

מודע קרי ושמו

ב (א) נון האַטטע נעמי איינען פֿריינד פֿאָן איהרעם טאַנע, איינען ערלען
ביעזערמאַן, אויס דער פֿאַמיליע אַלימלך'ס, דעססען נאַמע
בוועו

ר ש י

שהרשעתי לפניו. ד"א ענה כי מדת הדין כמו וענה גאון ישראל (הושע ה'): (כב) בתחלת
קציר שעורים. בקבירת העומר הכתוב מדבר:
ב (א) מודע. קרוב בן אחיו של אלימלך היה אהרן רבותינו ז"ל אלימלך ושלמון אחי בוועו
ופלוני אלמוני הגואל ואני נעמי כולם בני נחשון בן עמינדב היו ולא הועיל להם זכות
אבותם

ב א ו ר

שורש ענה בקל הוא רק לשון מענה או עדות, ולי נראה כי אף שהוא מהקל הוא לשון עוני, ונכפל
הלשין, ופי' ענה הביא על עיני (עזענד), והרע הביא עלי רעה (חונג'יק). ומלאתי און לי מפירוש
אדוניו הרמב"מן על הפסוק אודך כי עיייתני (תהלים ק"ח כ"א): (כב) וחשב נעמי, הוא בדרך
כלל שלפניו פרט, ופרושו אחר שספר המקרא כל דבר קטן שאירע לה בהליכתה ובסובה, חזר וכולל פעם
אחרת את עיקר המעשה, והוא תשובתה משדי מואב, וטעמו כמו שכתב הראב"ע לדבק הזמן שאנו
בתחלת ימי הקציר, בעבור לקוטי רוח: הישבה, פעל עבר בה"א הידיעה, והוא זר בלשון, ומניינו ג'
השנה הנמלאו פה, ועל ענין המלה הנראה כפול, אמר חד מן חנניא שער הכתוב, ותשב
נעמי, ורות המואבי' בלחה השנה עמה, משדי מואב:

ב (א) מודע, הוא משרש ידע לפי שהקרוכים יודעים זה את זה יותר מאחרים, מרד"ק,
ומלאנו לו ריע בניין אחר, אלופי ומיורעי, ומזה הבנין גם כן הכתיב
שלפנינו: גבור היל, התואר הזה מלינו על שני פנים, (א') שיוסמך לחיל מלת גבור, כמו
גברי החיל, ויתורגם (טתפפערער קריעגסמאן), ויתארו בזה אנשי המלחמה היודעים בטיב
ומהות התנהגות המלחמה, וגם אין להם מורד בליבם לנוס מפני האויב. (ב) שיוסמך לחיל
מלת איש או אשת, ואז יתורגם (דעכטטןפֿען, בידער) ויתארו בזה אנשים שלמים וטובים,
עיין מזה בפרשת יתרו בניאור על החורה מהרמב"מן ז"ל. ואם כן לריק שיתורגם פה גם כן
(זיון קריעגסהער), ויאות לבועז השם הזה לפי קבלת חז"ל שהיה שופט את ישראל ובוודאי היה
איש מלחמה. אך לפי עומק ויופי המליכה לא נכון לתרגם כן, כי למה תועלת יודיע לנו
הכותב המגילה הזאת במעשה רות, אם היה בוועז איש מלחמה אם לאו? מה יתן ומה יוסיף
לנו אם אנחנו יודעים את זאת? אמנם אם יתורגם (בידערמאן) יהיה ההודעה הזאת ממדותיו
הנעימות כמו הקדמה לספור שלאחריו, כי אחרי שהיה איש תם וישר, עושה משפט ולדקה,
לכן רמז מיד על הנערה אשר בארץ נכריה ואין לה אב ואם, וידבר על לבה. וכן המנהג בכל
הכותבים

מגלת רות ב

תרנום אישכנוי מד

כועז וואר. (ב) איינסט שפראך דיא מואביטערין רות צו נעמי, ערלויבע מיר, דאס איך אויפס פֿעלד געהע אונד אהרען אויפלאזע הינטער איינעם הער, בייא וועלכעס איך גונסט פֿינדען ווערדע. יענע אנטווארטעטע, געהע נור מיינע מאַכטער. (ג) זיא גינג אלץ וואַ הינוועג, קאם אויף איין פֿעלד, אונד וואַטע אויף, וואַס הינטער דען שניטטערן אַב- פֿעל. דאָ טראַפֿעס ויך, דאָס זיא אין איין שטיק אַקקער געראַטהען וואַר, וועלכעס דעם

וּשְׁמוֹ בְּעוֹז: (ב) וְהֵאמֶר רֹת הַמּוֹאֲבִיָּה אֶל-נְעֻמִי אֶלְכֶה-נָא הַשָּׂדֶה וְאֶלְקַטָּה בַשָּׂבִלִים אַחֲרָי אֲשֶׁר אֶמְצֵא-הֵן בְּעֵינָיו וְהֵאמֶר לָהּ לְכִי בְתוֹי: (ג) וְתִלְךְ וְתִבּוֹא וְתִלְקִט בַּשָּׂדֶה אַחֲרַי הַקְּצֵרִים וַיִּקֶּר מִקְרָהּ חֵלְקֵת הַשָּׂדֶה לְבִעוֹ

אשר

כועז

ר ש י

אנשים בלתיים מהארץ לחולה לארץ: (ב) אלכה נא השדה. לאחד משדות אנשי העיר אחרי אחד מהם אשר אשאלתן בעיניו שלא יגער בי: ואלקטה בשבילים אחרי אשר אשאלתן בעיניו. אחד מי אשר אשאלתן בעיניו: (ג) ותלך ותבוא ותלקט בשדה אחרי הקצרים ויקר מקרה חלקת השדה לבעו

ב א ו ר

הנותנים וסופרים ספורים ודברי הימים. לכן אומר אני כי מלת גבור, לא הוסיפו לכתוב על בעל כח וגבורה טובה, או על הכובש את יצרו הרע, רק הוסיף שם התואר הזה, על האיש אשר יש לו יתר שאת (פֿאַרלוג) על שארי אחיו, הן על ידי כחו ועולם ידו, הן ע"י מעלליו הטובים, או ע"י עשרו וכבודו. והואשאל השם הזה מן הַבָּרַךְ שמראה את עצמו ביתרון המעלה כמו שיש לאיש יתרון המעלה מאשה, וכן הלוועז אומר (ער לייגט זיך פֿאַס זיין חתן) וְאִ"כ יתורגם בכל פעם מלת גבור לפי עניו, אם הי' לו יתרון במלחמה, או יתרון בצידת פיות ועופות, כמו הוא היה גבור ליד (בראשית י' ט'), ואם הי' הוא שם דבר לקבולת כח ואומץ לפעול פעולות רבות, עיין בבאור ה"ל, ומלת גבור הוא סמוך, כי ההולכים על משקל פֿיקוד לא ישתנו בסמיכות ובכנויים, ופרשו שהיה לו יתר שאת בדבר חיל, ותרומתי (עדנער) כי גם זאת המלה מורה בל"א על יתרון המעלה, אשר מאנה הואשאל לתאר שרים גדולים בשם (חדעז). ויש לי עוד דברים בזה, אמנם אין להאריך: (ב) אלכה נא השדה, לאחד מהשדות: אחר אשר אמצא הן בעיניו, שלא יגער בי, ואם יקשה למה תפסד שיגערו בה, והלא מחויבים המה לעזוב לעני ולגר ללקוט? נאמר אולי בעבור שהיתה רות מארץ אחרת לא ידעה עדיין מהחוב הזה, ותשנה שהלקט היא מפאת החסד מבעל השדה ולכל אשר יתפון יתן: (ג) ותלך ותבוא, אמרו במדרש עד שלא אזלת אחת, שהוא אומר ותבוא ואחר ותלקט אלא וכו' מפירוש רש"י, ואינו מוכרח, כי מלת בשדה מוסג גם על הפעל ותבוא, כדרך לשון הקודש, ושעור הכתוב ותלך מעם חמותה ותבוא בשדה אחד ותלקט, ויקר שהיה אותו השדה שדה של בועז: אחרי הקצרים, הלקט מה שנופל בשעת הקצירה וישאר אחר הקולרים: ויקר, שהיה מקרה, פירוש המקום אשר קרה לה ללקוט שם, חלקת השדה וכו': חלקת, בנתינת השדות של אנשי העיר כלם, וקרא השדה של אחד מהם חלקת, לפי שהוא חלק מן הכלל: לבועז, כמו של בועז כי הלמ"ד תשמש לפעמים בלשון הקודש במקום יחס המלטרף (יעניטין):

והנה

חרגוב אשכנזי

כועז אויס דער פאמיליע אלימלך'ס געהערטע; (ד) אוינד זיעהע! עם קאם אויך כועז אויס בית לחם. ער שפראך צודען שניטטערן: דער עוויי געזיא מיט אויך! זיא ערוויי דערטען: גאטט זעעגנע דיק! (ה) כועז פראגטע דען דיענער, דער איבער דיא שניטטער געזיעטט וואר: וועם געהערט יענעם מערדען אן? (ו) דער דיענער, דער איבער דיא שניטטער געזעטטט וואר, אנט ווארטטע: עם איזט דאן מואכטישע פרווענצימסער, וועלכעס מיט דער נעמי פאם געפילדע מואכ'ס ציריק געזקאממען. (ז) זיא האטטע (צו מיר) געזאגט: ליעבער! לאס מיך דאך בייא דען גארבען אויפ.

מגלת רות ב

אשר ממשפחת אלימלך: (ד) והנה בעז בא מבית לחם ויאמר לקוצרים יהודה עמכם ויאמרו לו יברכה יהודה: (ה) ויאמר בעז לנערו הנציב על הקוצרים למי הנערה הזאת: (ו) ויען הנער הנציב על הקוצרים ויאמר נערה מואביה היא השבה עם נעמי משדרי מואב: (ז) ותאמר אלקטה נא ואספתי בעמרים

אחרי

אחרי

אחרי

ר ש י

במלקת השדה אשר לכוזו: (ה) למי הנערה הזאת. ובי דרכו של כועז לשאול נגשים אלא דברי כניעות ומנמה ראה בה שתי שנלים לקטת של חנה לקטת והיתה מלקטת עומדת מעומד ושוכנת מיושב כדי שלא תשמה: (ו) השנה עם נעמי. הטעם למעלה תחת הש"ן לפי שהוא לשון עבר ואינה לשון פועלת: (ז) ותאמר. כלנה: אלקטה נא. לקטת השנלים: ואספתי בעמרים. שמה של עמרים: ולמית

ב א ו ר

(ד) והנה, יאמר והנה נמתמיה, ראה איך קיה שנס כועז נא לשדהו בהיות רות שם. ה' עמכם, הוא שאילת שלום איש לרעהו, טרם ידבר עמו מכריו: (ה) לנער, טעמו משרת, כמו וגקוזי נערו, ולומיהם: הנציב, כתרגומו דאחמני רב על חלודיא, וכן תרגמתי: למי הנערה, וכי דרכו של כועז לשאול נגשים? (ויותר תמוה הלא עת הקליר היה ובכל יום ויום נערות רבות יולאות ללקוט, ומדוע שאל על זאת) אלא דבר כניעות וכו', גמרא ורש"י, וראב"ע פי' אולי היה לבישה משונה כלבוש ארכה והכיר שהיא נכריה, ולפי דעתי הוא לפי מה שאכתוב להלן בשם הראב"ע, שישנה בסוכה לנות בנוא כועז השדה, ואולי לא הורשה זאת לאחרות להסתפק שם, כי הסוכה היתה רק לנערו ונעדותיו, וגם לקיכרים, וע"כ תמה למי הנערה: (ו) גערה מואביה, אולי ידע הנער מהקורבה של כועז עם נעמי, ואמר אליו השנה עם נעמי, בעבור זאת, ושם נערה יתכן שהוא נופל על כל אשה הנעירה לימים: (ז) ותאמר, פירש רש"י כלנה, והנכון בעיני שחסר מלת אלי, כי באמת אמרה זאת אל הנער שיתן לה ראיון ללקוט בשדה, ואף שסתם הכתוב ולא פירש מה נכך? כי אין מהלך לכתוב כל דבר קטן אשר אין בו תועלת להקורא, וגם אשר אינו מדבק ומחנך ספור המעשה, והכיתוב סומך על המבין שיבין מעלמו, ופירוש ותאמר, וכבר אמרה: אלקטה נא, לקטת השנלים, ואספתי שמה של עמרים, מרש"י, והנה הרד"ק בשרשיו הפירש בין שורש קנץ ושורש נאמר, אסף נאמר אף על שאינו מספור, וקנץ נאמר רק על המספור. והנה שורש לקט יאמר גם כן על המספור, וההפירש ביניהם, שירש קנץ יאמר בנחיות שני דברים המספורים לאספס ימדיו וכל"א (לוחמאשעבדינגען) כמו ויקנץ את כל אוכל (בראשית מ"א מ"ז), ולקטת יאמר אף על דבר אחד בנחיות החפישה לשאול

מגלת רות ב

אֲחֵרֵי הַקּוֹצֵרִים וַחֲבוֹא וַחֲעֲמֹד
מֵאֵז הַבֶּקֶר וְעַד-עֵתָה זֶה שְׁבֵתָהּ
הַבַּיִת מֵעַתָּה: (ח) וַיֹּאמֶר בְּעֹז אֲרוֹת
הַלְוֹא שְׁמַעַת בְּתִי אֶל-תְּלָכִי
לְלֶקֶט בְּשָׂדֵה אַחֵר וְגַם לֹא-

חעברי

תרגום אשכנזי מה

אויפֿווען אינד זאממעלן, וואס
הינטער דען שניטטערן ליע-
גען כלייבט. זאקאס זיא דען
הער, אונד שטונד היער פֿאן
דעם טאגעס אנברוך אן כיו
יעטצט; זיא רוהט איטצט נור
איין וועניג אין דעם הויזע אויס:
(ח) דא שפראך בועז צו רות.
האסט דוא געהערט, מיניע
טאָכטער? געהעיא ניכט אויף

איין אנדערעס פֿעלד אהרען אויפֿצווען; דוא ברויכסט אויך נאר ניכט פֿאן היער הינ-
וועג

ב א ו ר

דבר מה ולקחתו ובלשון אשכנז (אויפֿווען), ואס תעייך במקרא תמלא בכל פעם על חסיפת השבלים
יאמר מלת לקט בניין פעל (ואחד יונא מן הכלל אל תלכי ללקוט נפסוק שלאחר זה, אף
גם פה נובל לחוק ולפרש) יזה יורה על חזק הפעולה ללקט השבלים המפוזרים הנה והנה
שהוא טורח רב, ואולם בפרש נשאל אלל המן נאמר לקט בניין הקל באו ולקטו למס, וילקטו
יופ וכו', כי גם היה בלי טורח לאסוף כי כסה המן את עין הארץ ונפל לאין מספר, וכנאמר
חכמינו ז"ל שטו העם אין שע אלא טיול בלי עמל וכו' ולכך פירש רש"י פה אלקטה הוא לקט
השבלים, הנופלים בשעת הקצירה כי המה מפוזרים, ואספתי הוא שמה, כי הוא דבר
המנוס. אך לפי פשטות הענין נאמר כי מלא בעמרים מוסב על שני הפעלים על אלקטה ועל
ואספתי, ושעורו אלקט אלל העמרים, ומה שלקטתי אסוף לי להניח הביתה. אגס לדעת
רבי היקר ר' יואל נר"ו זה הפירוש אינו נכון, כי יקשה לו איך יאמר בועז להלן גם בין
העמרים תלקט אס הוא דבר מותר לכל, או שלל הפקות כבר הרשו אותה לה, אבל טעם
הנחוב שאלה רות מהנער רשות ללקוט שבלים ולאספם אחר כך בעמרים, כדי שיהיה נקל
עליה לשאת, והיתה לריכה לקחת רשות לזה כדי שלא יחשדוה שגנבה עמרים שלמים מן השדה,
והיא מלאה מן בעיני הנער, ואשר שאל לשמה וידע כי ממשפחת אדוניו היא, נתן לה רשות
לעשות כמות נפשה, אפילו לשבת בתוך הבית הנוכח בשתילה לנות ממלאכתה, ולזה תמה בועז
בשראה יתר השאת לה משאר העניים הלוקטים. ואמר עוד שהנגינה מסייעתו במה שמלת
אלקטה נא מוטעם בטעם מפסיק, ואספתי בעמרים במשפת מפסיק, ולו היו ב' הפעלים שייכים
לשם בעמרים יהיו שניהם מחוכרים בטעם משפת מפסיק, והשם במפסיק יותר, ושם לישנא
דמרגום נוטה לזה, אלכור כאן ואכנוש שובלין באלומיא, ויתורגם אס כן בלשון אשכנז (ואס
זיך דרך תכלועטן, חונד זיך זיין גמרבען אויפֿבינדען, וואס הינטער דען שניטטערן זיגען
בלייבט): וחבוא, לאמר שהרשתי לה נחה, ותעמוד לעסוק במלאכתה מאז הנוקר ועד עתה:
זה שבחה הבית, זה ישיבתה בבית אינה כי אס זמן מועט לנוח שם, וטעם בית פירש הראב"ע
כמו טובה, פירוש שישנה בטובה העושים בשדה לחקות לסתור מחוס השמש, ואמר הנער אל
חנעום עלי כי היא יושבת פה רק זמן מועט, ומלת זה מוסב על הישיבה, ותיבת זה, אינה
שומרת את המין, להיות שבחה, מקור מנחי פ"י עס ננוי נסתרת מהנפרד שבת, והוא דבר
מופשט אשר באמת לא יובנס תחת מין כלל וכלל: (ח) הלא שמעת בתי, דרך הלשון לדבר
כן בהתחלת הדבור, וכן המנהג לפעמים בלשון אשכנז, ור"ק בשרש לא כתב שמתחלה אמר לה
בועז שלא חלך ללקוט בשדה אחר, ואמר כך אמר לה, הלא שמעת מה שהוסרתיך? השמרי
ללכת לשדה חסר! העבורי, שורק תחת המול"ס, וטעמו שלא תלטרך ללכת כלל מזה כל ימי
הקציר רק מדבקי עס נעותי, ואפשר שהטעם אף ללון עמאן. וטעם [בה יש אומרים על
היותו לפעמים בטעם פ"ה כמו אי"הה שהוא במקום אי"הה, ויש אומרים שהוא מוסב על זה שנתה
הקודם כי מדרך השכל שלא הלכה לבדה אל הבית, כי אס במנוחת נעוה בועז, ולכן אמר
כאשר

וועג צו געהען, זאגערן קאנסט דין נור איטער זאָ צו מינען מענען האַלטען. (ט) זאָבאלד דוא נורזיעהסט, דאס מאָן וואָ אויף דעם פֿעל־דע שניידעט, זאָגעהעסט דוא איהנען נאָך; איך האָבע שאָן דען דיענסטען אַנבעפֿאַהלען, דאס מאָן דיר ניכטס צו ליידע טהון זאָלל; אונד ווען דוא דורשט האַסט, זאָ געהע נור פֿרייא צודען גערעטהען, אונד טרינקע פֿאָן דעם, וואָרויס דיא דיענסטע שעפֿען. (י) רוח פֿיעל אויף איהר אַנגעזיכט נייע דער, וואָרף זיך צור ערדע הין אונד שפּראַך: וואָדורך האָבע איך דיעזע גנאָרע פֿער.

תַּעֲבוּרֵי מִזֶּה וְכֹה תִּדְבַקִּין עִם־נַעֲרָתִי: (ט) עֵינִיךְ בְּשָׂדֵה אֲשֶׁר־יִקְצְרוּן וְהִלַּכְתָּ אַחֲרֵיהֶן הֲלוֹא צְוִיתִי אֶת־הַנְּעָרִים לְבִרְתִּי נִגְעַךְ וְצִמַּת וְהִלַּכְתָּ אֶל־הַכֵּלִים וְשָׂרִית מֵאֲשֶׁר יִשְׁאֲבוּן הַנְּעָרִים: (י) וְתַפֵּל עַרְפָּנִיהָ וְתִשְׁתַּחֲוֶה אֶרְצָהּ וְתֹאמַר אֵלָיו מִדּוּעַ מָצְאתִי חֵן בְּעֵינֶיךָ לְהַכִּירַנִי וְאַנְכִי נִכְרִיהָ: (יא) וַיַּעַן בְּעִזּוֹ וַיֹּאמֶר לָהּ הִגֵּד הִגֵּד לִי כָּל־אֲשֶׁר־עָשִׂית

אח דיענט, דאס דוא מיך זאָ גיטג אויַנימסטס, דאָ איך היער דאָך פֿרעטר בין? (יא) בעז אַנטוואָרטעטע איהר אונד שפּראַך: עם איוזט מיר שאָן אַללעם ערצעהלט וואָרדען, וואָס דוא

ר ש י

(ט) זמית והלכת אל הכלים. ואם תלמאי אל חכלמי מלכת ולגמות מכלי המים אשר ישאבון הנערים: ל

ב א ו ר

כאשר הטבת עמה לדבוק עמהן בן תעשי כל ימי הקליר: חדבקיך, הנוֹן נוספת, ואמר חד מן חבריא הטעם לחמות המנטא, בעבור האות הגרונית הסמוכה והנוקודה גם כן בחיך, אשר על ידי זה חבולע בין האותיות הסמוכות, ובאה הנוֹן להפסיק: (ט) עיניך בשדה, כהרגום יונתן תהא מסתכלא בחקלא וכו', וטעם עינים אינו נופל בכל מקום על כלי הראות דווקא (דיו חויגען) כי אם לפעמים גם על חלקי הראיה אשר האחד מהם יקרא כפי המורגל בינינו בשם הרף עין (דיו בליקקע), וחזי מאן גברא רבה דקא מסהיד עלוהי בתרגומו לשיר השירים (ד' ט'). ושעיר הכתוב לאמר כי על ידי שתדבקי תמיד בנערותי ולא חלטרך לחזור ולשוב, עיניך ישוטטו תמיד בשדה, ובכל מקום אשר יקלרו הקולרים שם חלך אחריהן ללקיט, וכן הוא מתורגם: והלכת אחריהן, אחרי הנערות הנזכרות בספוק הקודם, ורגיל בפומיה דראכ"ע לאמר על הדומה לזה, אף על פי שהוא רחוק במקום הוא קרוב בטעם, והנה הנערות מאלמות אלומים ממה שיקלרו הקולרים וישליכו אחרי גיוס והעניים באים אחרי זמן מה ללקיט את השכלים הנשארים מאחריהן, ואמר בעז לרות שהיא תדבק בנערותי וחלך מיד אחריהן, כדי שתקדים לכל אחד לזכות בהלקט: אח הנערים, ידוע שאם הנוויה על הקבוץ אשר יכלול בו זכרים ונקבות ידבר תמיד בלשון זכר, וכן יתכן כאן שם נערים על כל הפועלים הן העבדים הן השפחות שכלם כוה לבלתי ננוע בה להרע, והראיה מאשר ישאבון הנערים, וכן הוא מתורגם: וצמית, ואם תלמאי אל חכלמי מלאכול ולשחות, רש"י, וזמית מנחי ל"א, ובא על משקל נחי ל"ה, וזכים כמוהו: מאשר ישאבון הנערים, מהכלי הגדול אשר הפועלים שאבים ממנו בכלי קטן לשמות: (י) להכירני, לעשות לי כל הטוב הזה כאלו הייתי ממכירך, ובאמת אני נכריה:

מגלת רות ב

חרגום אשכנזי מו

אֶת־חֲמוֹתֶיךָ אַחֲרֵי מוֹת אִישׁךָ
וּתְעוּזֵי אֲבִיךָ וְאִמֶּךָ וְאֶרֶץ
מוֹקְדֶתְךָ וְתִלְכִי אֶרֶץ אֲשֶׁר
לֹא־יָדַעְתָּ תְמוֹל שְׁרָשָׁם:
(יג) יִשְׁלַם יְהוָה פְּעֻלֶיךָ וְתִהְיֶה
מִשְׁכַּרְתְּךָ שְׂלֵמָה מֵעַם יְהוָה
אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר־בָּאת לַחֲסוֹת
תַּחַת־כְּנָפָיו: (יד) וְהֵאמֵר אֲמָצְא־
חַן בְּעֵינֶיךָ אֲדֹנָי כִּי נִחַמְתָּנִי וְכִי
דִּבַּרְתָּ עָלַי לֵב שִׁפְחָתְךָ וְאֲנֹכִי
לֹא אֶהְיֶה בְּאַחַת שִׁפְחָתְךָ:
(טו) וַיֹּאמֶר לָהּ בְּעוֹ לֶעֶת הָאֵכֶל
בְּשֵׂי הַלֶּם וְאֵכְלִית מִן־הַלֶּחֶם
וְטַבְּלִית פִּתֶיךָ בְּחֶמֶץ וְהִשָּׁב מִצִּד
הַקְּצָרִים וַיִּצְבֹּט־לָהּ קָלִי וְהִתְאָכַל

דוא פִּיר דיינע שוויגערמוט:
טער נאך דיינעס מאַננעס מאַ:
דע געטהאָן האַסט, דאָ דוא
איהרענטוועגען, פֿאַטער, מוט:
טער, דיין גאַנצעס פֿאַטער-
לאַנד פֿערליעסעסט, אונד צו
איינעם פֿאַלקע איבערגינגסט,
דאָ דוא פֿאַרהער ניכט גע:
קאַנט. (יג) דער עוויגע ווירד
דיר דיעזע טהאַט פֿערגעלטען,
פֿאַללשט גנדיג ווירד דיין לאָהן
זיין פֿאַן איהם, דעם עוויגען
דעם גאַטטע ישראל'ס, אונ-
טער דעססען פֿליגעלן דוא
ש טן געוויכט האַסט! (יד) זיא
שפּראַך: לאַס מיך נור פֿערי-
נער גנאָדע פֿינדען אין דיינען
אויגען, מיין הערר! דוא האַסט
מיר טראַסט, דוא האַסט דיין
נער מאַנד מוטא אייננע-
פֿלעסט, דיא איך ניכט אייני-
מאַהל איינער דיינער שקלא-
פֿינען גלייך בין. (טו) אַלט
עס צייט צום עססען וואַר,
שפּראַך בועו צו איהר: קאַט-

בי טעמים במלה אחת וחשבע

מע הערכייה, אונד אים מיט; דוא קאַננט אויך דיין בראַד אין עסיג איינטונקען. זיא זעטצטע
זך געבען דיא שניטטער הין. מאַן לענטע איהר גערעסטעטעס זאַנגען - מעהל פֿאַר; זיא

אם

ר ש י

(יג) לא אהיה כחמת שפחתך. איני חסונה כחמת מן השפחות שלך: (יד) ועבלת פתך בחומץ.
מכאן שהחומץ יפה לערב: ויכנט לה קלי. ויושט לה ואין לו דמיון במקרא אלא בלבן משנה
אחויים ומוך ונית כלכיעה:

וגם

ב א ו ר

(יב) משכרתך, הנספר מִשְׁכַּרְתְּךָ כפלים מִתְּכַנְנָת ונכנוי ישתנה החולם לאורק, והונח שרש
שכר על תשלום הדבר חלף עבודה מה: אשר באח, שעורו מעם ה' אשר חמת נכסיו נחת
לחסות, כי בן דרכו לשלם לאיש כפי מעללו: (יג) אמצא חן, מי ימן ואמלא עוד חן בעיניך
ויהיה זה שכרי מעם ה' על המסד אשר עשיתי: ואנכי לא אהיה, איני ראויה להתדמות אל
אחת שפחותיך, וטעם זמן הפעל הוא מורכב מהוה ועמיד, איני עמה ולא אהיה כל עת כחמת
שפחותיך, כאשר העיר על זה רע"ל נספרו זמירות ישראל: (יד) פתך בחומץ, כי החומץ
יפה לערב, כי הוא מקרר וממוג הדם: וחשב מצד הקיצרים, חמר חד מן חכמים, דרך
עניוה קטממע לן שלקחה מקומה מלך הפועלים לא מלך השמונים: ויצבא, אין לו ריע במקרא
ועניו

תרגום אשכנזי

מגלת רות ב

אם, וואורדע זאטט, אונד
האטטע נאך איכריג. (טו) נאכ.
דעם זיא וויעדער אויפגע.
שטאנדען אים פעלדע צו זוי.
כען, כעפאהל בועז ווינען דיע.
נערן אונד שפראך: לאסט זיא
אויך צווישען דען גארבען הע.
רום זוכען, אונד בעשעמט

וַתִּשְׁבַּע וַתֹּחֲתָר: (טו) וַתִּקַּם לְלֶקֶט
וַיֵּצֵא בְעֵז אֶת־נַעֲרָיו לְאמֹר גַּם
בֵּין הָעֹמְרִים תִּלְקֹט וְרֵא
תְּכַלִּימוּהָ: (טו) וְגַם שָׁל־תְּשִׁלוּ
כִּהְיֶה מִן־הַצְּבֹתִים וְעֹזְבֹתֵם וְלֶקְטָהּ

ולא

זיא ניכט דאריבער: (טו) איהר קאננעט אויך איהרענטווענען אויך זאגאר עטוואס פאן דען
קליינערן גארבען היער פערגעססען מאכען, אונד זיא זאלכעס אויפזוכען לאסטען.
דאס

ר ש י

(טו) וגם שלחלו. שכן תשכמו עשו עלמיכם כאלו אחס שוכמים תרגום של שגנה שלוחא וכן
על השל (שמואל ב' ו'). ד"א לשון כי ישל זיתך (בפרשת כי תבא): לנתיים. עמרים קטנים ויש
דוגמתי

ב א ו ר

וענינו הושעה, והטעם אחד מן היושנים אללה, בתרגומו (חמן) ונא נקמץ קטן חמת החולם
בעבור המקף: וחתר, נקמץ התי"ו בעבור הסוף פסוק, ונא אס כן העמיד בלי הפסק בפתח
להרטיב הרי"ש, אמנם לדעת המכלול הוא נקוד כאן בפתח, אס כן בלי הפסק בסגול, כי כן
דין מפסיק גדול לשנות הסגול לפתח, כמו זכור מלחמה אל הוספה (איוב מ ל"ג) ומן ויאמר
נאמר בהפסק ויאמר, כי אף על פי שניהם חנועות קטנות הנה בערך ההדרגה ביניהם הפתח
ארוכה יותר מהסגול כפי טבע האנטא: (טו) והקם ללקט, לאחר שקמה מלאכול, לזה בועז
אח נעריו עליה לשען שלח תשמע וחכלס, ויתכן שטעם נעריו כאן הממונים על עושי המלאכה:
גם בין העמרים, כי לא הורשה לכל המלקטים ללקוט בין העמרים, רק אחרי הקולרים מה
שכל מהם, ולכן אמר שהיא חלקט, ואחס אל חכלימו אותם, לאחר לה שלח הורשה זאת:
(טו) של חשלו, רש"י הביא ב' פירושים, אחד מלשן כי ישל זיתך, ויהיה מקשרי פ"ג ושארשו
נשל, ולדעת זה כיוון המתרגם באמרו ואף מחר תתירון להוב', כי על ידי החרת המיתרים
נושרים ונושלים השכלים, ובלשון אשכנז (בינדעט עטווחס פאן דען גארבען חויף ח. ג. ו. ו.).
וב' מלשון על השל שפירושו שגנה, כלומר עשו עלמיכם כאלו אחס שוכמים, ויהיה אס כן
מנחי ל"ה, כמו לא תשלה אותי (מלכים ב' ד') ואין ניקוד המלה מסבים לשני פירושו, כנודע:
אולם הרד"ק אמר שארשו שלל על משקל פחאג ודומיהם כלומר השמיטוהו לה השכלים מן
הנתיים, והנה יראה שאמר הכתוב לשון שלל, כי שרש זה הונח על לקיחת הדבר במהירות
ובחטיפות בלי סדור, ואמר בועז להם שיקחו עבורה במהירות ובלי סדור, כדי שלא תבינה
ותנייש, או אס יונח על השדה בסדור נאה תירא מלקחת כי תאמר בוודאי לכוונה מיוחדת הונחו
אס, ויתורגם לפי זה בלשון אשכנז (רחפפוט זקאמר עטווחס חויס דעק הויפען הערוים חונד וחסט
זיח חויפנעההען). אך נוכל להמליץ בעד הפירוש השני של רש"י, אחרי שעל הרוב פעלי הכפל
ופעלי נחי ל"ה מתחלפים זה בזה, ויש להם על הרוב התדמות (דהיינו אס הפ"א ועי"ן הפעל
מכל אחד דומה לשל חבירו) כמו שנג שגה, מרר מרה, אף כאן שלל שלה: לה, בעבורה, כמו
וסגעו לי וכו': מן הצבחים, רש"י פירש עמרים קטנים, ובלשון אשכנז נקראים גם כן (קניינע
גארבען). ורד"ק פירש חגודות, כי תרגום מלקחים חגודים, לפי שהמלקחים לוקחין הדבר ואוגדין
אוחו. ולדעתי פירושו, כי זה דרכם למו בשה, בחלה מאלמים אלומים, שלוקחין שכלים
הרבה ואוגדים אותם יחד, וזאת יקרא בלשון אשכנז (גארבען), אח"כ מניחים כמה עמרים
כאלו אל מקום אחד ויכבדו אותם חמרים חמרים, עד אשר יאספו הגורן, וזאת יקרא בלשון
הקודש לנת, ובלשון אשכנז (הויפען, וזאנדען גארבען) והוא אל השם לנת, מן לנה שהונח על
כל דבר הנענה ונאמר כמו ונתיים נענה: ועזבתם ולקטה, הוי"ו מן ולקטה משמש במקום
שי"ן

וְלֹא תִגְעַר וְרָבָה: (י) וְתִלְקַט
 בַּשָּׂדֶה עַד-הָעֶרֶב וְתַחבֹּט אֶת
 אֲשֶׁר-לִקְטָה וְיִהְיֶה כְּאִיפֹה שְׂעָרִים:
 (י) וְתִשָּׂא וְתָבֹא הָעִיר וְתִרְא
 חֲמוֹתָהּ אֶת אֲשֶׁר-לִקְטָה וְתוֹצֵא
 וְתִתֵּן-לָהּ אֶת אֲשֶׁר-הוֹתַרְהָ
 מִשְׁבְּעָה: (יט) וְהֵאמֵר לָהּ חֲמוֹתָהּ
 אִיפֹה לִקְטָתְהִי וְאֵנָה עָשִׂיתְהִי
 מִכִּירְךָ בְּרוּךְ וְתִגַּד לְחֲמוֹתָהּ אֶת
 אֲשֶׁר-עָשִׂיתָ עִמּוֹ וְהֵאמֵר שֵׁם
 הָאִישׁ אֲשֶׁר עָשִׂיתִי עִמּוֹ הַיּוֹם
 בְּעֹז: (כ) וְהֵאמֵר נַעֲמִי לְכֻלָּתָהּ
 בְּרוּךְ הוּא לַיהוָה אֲשֶׁר לֹא-עֹב
 חֲסְדּוֹ אֶת-הַחַיִּים וְאֶת-הַמֵּתִים

דאס זיא יא ניעמאנד הארט
 אנרעדע! (י) זיא לאז אלוז
 אין דעם פעלדע אויף ביו גען
 אבענד, אונד אלס זיא הער-
 נאך אויסשלוג, וואס זיא גע-
 זאממעלט האטטע, וואר עס
 ביינאהע איינע איפה גער-
 שמע. (י) זיא נאהם זאל-
 כעס אויף, גינג דאמיט אין
 דיא שטאדט, אונד איהרע
 שוויגענערמוטטער בעשויעטע,
 וואס זיא אויסגעזוכט האטטע.
 זיא צאג אויך הערפאר, וואס
 זיא, נאכדעם זיא זאטט גע-
 ווארדען, פאן איהרעם עססען
 איכריג האטטע, אונד נאכעם
 איהר. (יט) דא שפראך איה-
 רע שוויגענערמוטטער: ווא
 האסט דוא דען הייטע אויפ-
 געלעזען? ווא געזאממעלט? א!
 דאס ער געזעגענט זיין, דער
 דיך זא פריינדליך אויסגענאמ-
 מען! דארויף זאנטע זיא איה-
 רע שוויגענערמוטטער בייא
 וועם זיא געזאממעלט; שפראך נעהמליך: דער מאן, בייא וועלכעם איך הייטע געזאמ-
 מעלט האבע, הייסט בעו. (כ) דא זאנטע נעמי צו איהרער שוויגענערטאכטער: גע-
 זעגענט זיין ער פאם עוויגען, דא ער זיינע גיטע וועדער דען לעבענדיגען נאך דען טאדטען
 ענט-

וחאמר

ר ש י

דוגמתו בלשון משנה מלאך לנחיים או כרוכות (נמסכת בבא מציעא): (יט) יהי מניכך ברוך.
 בעל השדה שנשא ונתן לך פנים ללקט בשדהו: (כ) את החיים ואת המתים. שן ומפרנס את
 החיים ונטפל בלורכי המתים:

ב א ו ר

שי"ן, כלומר עזובה ללקט, ומוסב ועזבתם על האנשים שיתנו לה הרשיון ללקט, והוא ועזבתם
 שלקטה. וכן חרגום יונתן חשנקי למהוי לברא ויש מפרשים ועזבים מוסב על השכלים, פירוש
 העזבו השכלים אחריכם כדי שתלקט אותם, ואין הנגינה מסכים לפירושם. וגם לדבריהם
 יאמר ועזבתם בקמ"ן חת"ו ולא בסגול חת"ו: (יז) איפה שעורדים, מדה הנהוגה בימינו,
 והיא שלג סאין: (יח) וחרא חמוהה, הסתכלה במה שלקטה כי רב הוא: משבעה, המ"ס
 תשמע במקום בעבור כמו מחמם אחיך יעקב (עובדיה א'), ופירושו מה שהותירה אחרי כי
 שבעה: (יט) עשיחה, לשון קניין ואסיפה, כמו אשר עשו בחרן (בראשית י"ב), ועל השנות
 שאלתה פעמים, יאמר שאלה על שני דברים, על הלקט וגם על המאכל אשר נתנה לה,
 או יאמר מרוב תשוקתה לשמוע [תשובתה שאלה במהירות ובחפזון פעמים, כדרך בני האדם
 המחאזים לשמוע דבר חדש: מכירך, שנשא ונתן לך פנים ללקט בשדהו, רש"י: וחאמר, הוא
 כמו לאמור, ושעורו בזה הלשון אמרה: (כ) אשר לא עוב, מוסב על הוא, רלה לומר על
 בעז. החיים, זה נעמי ורות, הוואכ"ע, וכתב עוד לאות כי עשה חסד בתחלה עם אלימלך

תרגום אשכנזי

ענטזעהעט! נעמי פוחר פארט, אונד שפראך: דער מאן געהעט אונז נאהען, ער איזט איינער אונזערער נעם. סטען בלוטספריינדע. (כא) דיא מואביטערין רות שפראך: יא ער זאגטע מיר אויך: „האל טע דרך נור זא לאנגע ביא מיינען דיענסטען, ביזויא מיט מיינער ערנדטע פעלליג צו ענדע זינד.“ (כב) יענע ערווי דערטע איהר: עם איזט אויך גוט פיר דרך, מיינע טאכע טערו ווענדוא אימער מיט זיינע מעדען אויסגעהעסט.

מגלת רות ב

וַתֹּאמֶר לָהּ נְעָמִי קְרוּב לָנוּ
הָאִישׁ מִגְּאֻלָּנוּ הוּא: (כא) וַתֹּאמֶר
רוּת הַמּוֹאֲבִיָּה גַם וְכִי־אָמַר אֵלַי
עַם־הַנְּעָרִים אֲשֶׁר־לִי תִדְבְּקִין
עַד אִם־כָּלוּ אֶת כָּל־הַקְּצִיר
אֲשֶׁר־לִי: (כב) וַתֹּאמֶר נְעָמִי אֶל־
רוּת כִּכְתָּה מִזֶּבֶת בְּתִי כִי תִצְאִי
עִם־נְעָרוֹתָיו וְלֹא יִפְגְּעוּ בְּךָ

בידה

דוא קאנטעסט אין איינעם אנדערן אקקער איבעל בע-

האני

ב א ו ר

ובניו כי שופט היה, ועשה בזה, כי נפיו מה שנכתבי לעיל לא היה בועז שופט בימי אלימלך. ואולם גם אם לא היה בועז שופט, היבחר ממנו לעשות טובות? החתים, זה אלימלך ומחלון כי הוא חסד לאת שירחס על אשתו אשר השאיר אחריו. ולדעת רעי רבי יואל מאמר אשר לא עזב מוסב על לה', שהוא לא יעזוב חסרו את החיים ואת הסמים, ועושה חסד להלך דור בזכות טובתם, והוא הקרה אותך לחיט אשר הוא מגואלנו, ונתן לך חן בעיניו, ויהיה אם בן תרגומו בלשון אשכנז בזה: (געזעגנעט זייח ער פֿהק עוויגטן, דער זייכע גיטע וועדער דען זעבענדיגען נחך דען טקדטען ענטזיהט): קרוב לנו האיש, גואל הוא אם המכטרף והונח על כל אחד משני אנשים שהם ממספחה אחת, ובלשון אשכנז (פערזוהנדטער, בלוטספריינד), ונקרח בשם גואל על סגולותיו, כי אם ימכר אחד ממספחתו לעקר הוא יגאלנו, במאמר הכתוב או מאשר בשרו יגאלנו, ואם נרכש האחד הוא יוכל להמית הכולם בסגעו בו חוץ לערי מקלט ולגאול את הדם השפוך, ואם מת בלי בנים, לפנים היה בישראל לקחת את אשתו ולגאלה. ובעבור זה שמו אשר קראו לו גואל, אך נבולס שאמרתי הדין הקרוב קרוב קודם. ואל תדמה כי גם אם קרוב הונח על (בווטספריינדע) במרגלא נפומי דאנשי, לא בן הדבר, רק תואר קרוב הוא מגביל ומתאר את התואר גואל אם הוא יותר קרוב שאחרו, כמו ובא גואלו הקרוב אליו, ובלשון אשכנז (דער נעכטע בלוטספערזוהנדטע), וגם מנינו תואר מודע, ובכניני החולדות מידעי, והונח גם על אנשים אשר אין אחד מהם ממספחה דעהו, רק המה נודעים ואם בים זה לזה. וגם זאת מהוראות שורש ידע כמו שתרגם המתרגם המשביל הרמב"מן (בראשית י"ח י"ט) כי ידעתיו, (חייך הטבע חיהו לזק פריינדע ערוועהלט), ומרגם (תהלים נ"ה י"ד) אלופי ומיודעי (חייך בוזען פריינד), ואמר שם מידעי ר' יואל בניאורו וזה לשונו אלהני אשר הודעתי לו כל לבי: (כב) עם נערוותיו, הראנ"ע פירש לא עם הנערים, כאשר אמרה רות לנעמי, ולפי זה טוב (קאמפארטיין) ופרשו (בעסטער), אך לפי דרך הלשון כריך להיות אחר (קאמפארטיין) מ"ס ביתרון כמו טוב פריי מחרון (משלי ח') טוב חתי אלה לך מתתי (בראשית כ"ט) ודומיהם רבים, ועוד אינו מחובר ההמשך ולא יפגעו כך וגו', ועוד למה שקרה רות, הרי בוגו אמר וכה תדבקין עם נערוותי, אך האמת נפיו מה שאמרנו לגיל שהוא אם הנלל, ובן גם כאן טעם הדבקות עם כל הפועלים בעת המלאכה, ועם הנערוות לבד בעת המנוחה, והוא מוסב על כל המאמר של בועז הלא שמעת וגומר, ויהיה לפי זה טעם טוב, כדי שלא יפגעו כך: ישגעו, אנשים, רד"ק וראנ"ע, ולי נראה שפרשו להרע, כהוראותיו לפעמים, ולא יפגעו הסוגים:

ללקט

מגלת רות ב ג

בְּשׂוּדָה אַחֵר: (כג) וַתִּדְבַק בַּנְּעָרוֹת
בְּעֹז לְלֶקֶט עַד-כְּלוֹת קִצִּיר-
הַשְּׂעָרִים וּקְצִיר הַחֲטִיִּם וַתָּשָׁב
אֶת-חֲמוֹתָהּ:

ג (א) וַתֹּאמֶר לָהּ נָעָמִי חֲמוֹתָהּ
בְּתִי הֲלֹא אֲבַקֶּשְׁלֶךָ מְנוּחַ
אֲשֶׁר יִיטַב-לָךְ: (ב) וְעַתָּה הֲלֹא
בְּעֹז מְדַעַתָּנוּ אֲשֶׁר הָיִית אֶת-
נְעָרוֹתַי הִנֵּה-הוּא זָרָה אֶת-גֵּרְךָ
הַשְּׂעָרִים הַלַּיְלָה: (ג) וּרְחַצְתִּי
וְסָכַתְּ וְשִׁמְתִי שִׁמְלֹתֶיךָ עָלַי:

וְשִׁמְתִי קִי וירדה

תרגום אשכנזי מה

האנדעלט ווערדען. (כג) זיא
היעלט זיך אלוף צו דען מער-
כען דעם בועז אום דארט נאכ-
לעזע צו האלטען, ביז דיא
גערשטען-אונד וויצען-ערנד-
טע פעלליג צו ענדע וואר-
אלסדאן בליעב זיא וויערער
בייא איהרער ש וינערמוטט-די

ג (א) נון שפראך איהרע
שויענערמטטער צו
איהר: מינע טאכטער! איך
מעכטע דיר גערנע איינען רוי-
העארט זוכען, אליוואס דיר
וואהלגעהע. (ב) זיעהע נון!
אונזער פריינד בועז, מיט
דעססען מעגדען דוא צוזאם-
מען ווארסט, דער שווינגטהיי-
טע נאכט גערשטע אין דער
טעננע. (ג) וואסע דרך אלוף, זאלכע דרך, לענע דיינע כעסטען קליידער אן, אונד געהע
היינוני

ר ש י

ג (כ) מודעתנו. קרונינו: הנה הוא זרה המון וונטו"ר בלע"ז: הלילה. שהיה הדור פרוץ
בגנבה וגזל והיה ישן בגורנו לשמור גורנו: (ג) ורחל. מטנוף עבודת אלילים שלך:
וסכת. אלו מלות: ושמת שמלותיך. בגדים של שנת:

וירדה

ב א ו ר

(כג) ללקט, בעבור הלקט דבקה עם הנערות, ולולא זאת לא עזבה את חמותה, ויראה שכל
ימי הקציר היחה חמיד אלל הנערות ולא הלכה לביתה, כמאמר בועז לה, וגם לא תעבורי
מזה, ולכך אמר וחשב את חמותה, דהיינו אחר כך ישבה עם חמותה במקדס:
ג (א) אבקש, כבר נודע כי אין חלוק בלשון הקודש בפעלים בין בנין הגזר (אינדוקטיון),
ובין בניני החנאי והבקשה (קחני וקטני, חפטי וקטני), ופה לא חרגמתי
בבנין הגזר, לפי שבאמת לא היה זאת רק עלה היעולה איך תעשה, כנראה מאמרה והוא
יגיד לך, וגם נאות לפשטות וליופי המליצה לתרגמו בבנין הנקשה: מנוח, מקום מנוחה כי
מיום ששבה ממואב לא נחה אל המנוחה עד עתה: (ב) מודעתנו, מלה זרה והתי"ו נוספת
בראב"ע, ולפי דעתו התי"ו זרה, והראוי מודעתנו כי הוא תואר לנועז, ורד"ק אמר כי נחמר
מ"ס הקצור, והראוי מודעתנו, שפירושו ממשפחתנו, וקמ"ץ התי"ו מקום הל"י, ויהיה שם
המשפחה מודעת בפת מולדת אשר ממנו נאמר מולדתנו: זורה, (וונטור בלע"ז) רש"י, ולכך
להיות (וואוננער בלע"ז) והוא בלשון אשכנז (קחרן טווינגען, ווערפען) שזרה המין הקשה והפסולת
לרות, וכמו לא לזרות ולא להבר (ירמיה ד' י"א): גורן, שם המקום שאולרים בו התנאה,
ובלשון אשכנז (טיינע, טעננע): (ג) ורחצה וסכת, אף שהמה מבנין הקל פעלים יולאים המה,
ושעורם לרחץ ולסוך את נשמה: וסכת, בשמן שיש לו ריח טוב, כי כן היה המנהג אלל גדולי
ישראל אנשים ונשים, ראב"ע, וכן מלינו בתורה, ושמן לא תסוך, על נשך אדם לא ייסך ודומיהם:
שמלוחיך, הטובות, הראב"ע: לאיש, כקמן הלמ"ד כי הוא מוסב על פאיש בועז:

וירדה

הינונטער נאך דער טעננע; לאס ד'ך אכער פאר דעם מאנע נע ניכט זעהען, ב'ו ער מיט עססען אונד טרינקען פעלליג פערטיג איזט. (ד) ווען ער זיך נון ניעדערלעגען ווירד, זא מערקע דיר דען ארט, וואָ ער זיך הינלעגט, געהע הערנאך ה'ן, דעקקע איהן צו פֿיסען אויף, אונד לעגע ד'ך אויך — ער ווירד דיר וואָהל שאַן זאָ גען, וואָס ד'א צו טהון האַסט. (ה) זיא אַנטוואַרטעטע: וויא דוא מיר זאָנסט, זאָ ווערדע איד טהון. (ו) זיא גינג אלזאָ הינאָב אין ד'א שיינע, אונד טהאַט אויך אללעס זאָ, וויא ד'א שוויגער מוטטער איהר בעפֿאָהלען האַטטע. (ז) אלס

וירדתי הגרון אל תודעי לאיש
עד כלתו לא אכל ולשתות: (ו) ויהי
בשכבו וידעת את המקום אשר
ישכב שם ובאת וגלית מרגלותיו
ושכבתי והוא יגיד לך את אשר
תעשין: (ה) ותאמר אליה כל
אשר תאמרי אעשה:
(ו) וחרד הגרון ותעש כלל אשר
צויתה חמותה: (ז) ויאכל בעז
וישת וייטב לבו ויבא לשכב
בקצה הערמה ותבא בלטה ותגל

וירדתי קריי. וישכבת קריי. אלי קריי ולא כתיב מרגלתי

נון כ'ו ע'ו גענעססען אונד געטרונקען, אונד רעכט פֿערגניגט וואַר, גינג ער הינין, אונד לענסע זיך נעכען איינעם הויפֿען געטריידע ניערער. דאָ קאָם זיא נאָנץ ליווע, דעקטע איהן

ר ש י

וירדת הגרון, וירדתי בתיב זכותי חרד עמך: אל תודעי לאיש. לכוז: (ו) וחרד הגרון ותעש. היא אמרה לה ורחמת וסבת ושמת שמלותיך עליך ואחר כך וירדת הגרון והיא לא עשתה כן אלא אמרה אם חרד כשאתי מקושטת הפוגע בי והיוסף איתי יאמר שאני זונה לפיכך ירדה בתחלה הגרון ואחר כך קשטה את ענמה כאשר כותה חמותה: (ז) וייטב לבו, עסק בחורה; ותבא בלטה, בנחת; ויסרד

ב א ו ר

(ד) וידעה, עשילך ליונים שדעי מקום מנוחמו, כי הגרון מקום רחב ידים ואם לא תדעי לך זכר וברכות באישון לילה לא תמאנו: מרגלותיו, מקום רגליו, כסם מראשותיו על מקום הראש: אשר חעשין, למלוא מנוח, והנה לא סיפר הכותב פה כל הדברים אשר אמרה נעמי לנלחה לאמר לכוז, כי הלך רות אמרה ופרשת כנפיך וגו', ובוודאי לא מלכה דברה, אם לא יעולה לה מחמותה, רק סומך הכותב על המבין, שיבין זאת מעלמו מאמירת רות, ולא בקש לנסול הדבר ולשלו: (ו) וחרד הגרון, היא אמרה לה ורחמת, ואחר כך וירדת והיא לא עשתה, אלא וכו' לפיכך ירדה הגרון, ואחר כך קשטה וכו' מפירוש רש"י, ואינו מוכרח כי מאמר ותעש מוסב על אמירת נעמי אל תודעי לאיש וגו' ועל ידעת את המקום וגו' וגם נאמר שהוא בדרך כלל ואמריו פרט, בתחלה אמר ותעש ככל אשר כותה חמותה, ואחר כך מפרש מה עשתה: צוחה, כמו ובעסתה (שמואל א' ח' ו') והדגש יורה על חסרון תי"ו הפועלת, ותי"ו הנכבד הוא סי' הפועלה, הנשחח מלת אותה ונתשלמו יהיה צנחקה, מרד"ק. (ז) בלטה, בנחת, רש"י, ושרא לאט, כדעת רד"ק, או לוט מנ"ע ובא פעמים בראית האל"ף, כמנהג יהו"ח המתחלפים, ויש אומרים כיגם מלת נלחטיהם סזה השורש, והה"א חמורת ח' או וי"ו, וכתיב חרד"ק פה, כי סלת בלטה הוא מלש אל"ף ובמסורה בשופטים נמסר עליו שהוא חסר, וכן הוא ברוב הספרים: בחצי

מגלת רות ג

מִרְגְּלֹתָיו וְהִשְׁכַּב: (ט) וַיְהִי
בַּחֲצֵי הַלַּיְלָה וַיִּתְרַד הָאִישׁ וַיִּלְפַּת
וַהֲנִיחַ אִשְׁרָה שֹׁכֶבֶת מִרְגְּלֹתָיו:
(ט) וַיֹּאמֶר מִי־אַתָּה וְהֵאמֵר אֲנֹכִי
רוּת אֲמַתְּךָ וּפְרִשְׁתָּ כַּנֶּפֶךְ עַל־
אֲמַתְּךָ כִּי גֵאלַת אֶתְּהָ: (י) וַיֹּאמֶר
בְּרוּכָה אַתָּה לַיהוָה בְּתִי הַיְטִיבָתְךָ
חסדך

חרגום אשכנזי מט
איהו צו פִּיסען אויף, אונד
לענטעוויך היין. (ח) וויא עס נון
מיטטען אין דער נאַכט וואָר,
ערשראַק דער מאָוזאָ זעהר,
דאַס ער גאַנץ ערשיטטערט
וואָרדנאַלס ער ענדליך מערקט
טע, דאַס עס איין פֿרויענציט-
מאַר וויא, דאַ צוויינען פֿיסען
לענט, (ט) שפראַך ער: ווער
ביזט דוא? זיא אַנטוואָרטע:
טע: איך בין דייע מאַגד רות.
דוא זאָללטעסט דייע פֿליגעל

איבער דייע מאַגד אויסברייטען, דאַ דיא איין בלוטספֿערוואַנדטער ביזט. (דעם
ווייל זאָ פֿיעל זאַגען: נים מיך אַלס עהעפֿרויא אין דייען שיטץ.) (י) ער שפראַך:
אַ מיינע טאַפֿטער! דוא ביזט איינע געזענגעטע דעם עוויגען: דיעזע דייע פֿרעמ-
מיג-

ר ש י

(ח) וימרד האיש. כסבור של היא ובקש לזעוק וסיה אחת ולפפתו בזרועותיה: וילפת. ויאחז כמו וילפת
ששון (זופטים ט"ז): והנה אשה. נחן ירו על ראשה והכיר שהיא אשה: (ט) ופרשת כנפך.
כוף כנף לכסותי בעלימך והיא לשון נשואין: כי גואל אחי. לגאול נחלת אישי כמו שנאמר
וכא גואלו הקרוב אליו וגואל וגומר (ויקרא כ"ה) וחמותי ואני לריבות למבור נחלתנו ועתה
עליך לקנות קנה גם אותי עמה שיזכר גם המת על נחלתו באחבא על השדה יאמרו זאת אשת מחלון:
מן (י)

ב א ו ר

(ח) בחצי הלילה, ומקודם לכן לא הרגיש מפני חוקת השנה הנזכרת על רוב בני אדם בחצי
הראשון מהלילה, ובפרטית אחר אכלו ושמו, אשר על ידי כן אדים ועשנים מתגברים ועולים
למוח, ויבלבלו חושי ויפסידו הרגשותיו, ולכך הקדים הכתוב בתחלה, ויאכל נוצו וישת וגו': וילפת,
מכנין נפעל ושרשו לפת, וענינו לרד"ק נטיה ועוות, וכן פירש הראב"ע דהיינו שנהפך מלד אל
לר, ויהיה לפיזה שורש לפת ושורש פתל ענין אחד והמה פעלים הפוכים כמו שזמלא בשמות
שמלה שלמה, כשכ כנש, ודומיהם, כי גם בשרש פתל פירש הרד"ק ענינו עוות: והנה רבים
פירשוהו שחרד האיש כאשר נהפך מלד אל כד נדרך בני האדם הזוכנים על מעותם, כי על
ידי כן הרגיש אותה, ולי נראה פרושו שידר כל כך עד שנלפת ונהפך על ידי החרדה, והוא
חנועת ורעדת הגוף הנא לאדם מחרדה פתאומית, ובלשון אשכנז (בעבען, ערליטטערן, ער
טיטטערט ווערדען), והחרדה היתה, כי חשב שגנבים באים אליו או שודדי לילה, ופירוש והנה
אשה כמרגומוחא אתתיהובו', דהיינו אחר שראה שהיא אשה אשר לשוכנת מרגלותיו, נסתלקה
החרדה ושאל מי את? וכן כתב הרשב"ם בחומש על כל דבר שלא נודע מקודם יאמר והנה.
אכן לדעת רש"י וילפת הוא לשון אחיזה, וכן כתוב בספר זופטים על וילפת שמשון (אינברל"א
בלע"ז), ולריך להיות (אינבראסע בלע"ז) בלשון אשכנז (אוועֿהסאען, אוועגעבען), ולפי זה הסובן
יתורגם בלשון אשכנז ככה (ערטרק דער חפן חוס ער זיך אוועֿהסאט פיהלזטע, אונד זיהע!
אז ווטר חייך פֿרויעלליחער, דעז לן זיינען פֿיסען זאג), ופירושו לאמר שהרגיש שנאחז מזרועות
האשה (כי אולי על ידי השנה נחשו רגליו ממנה בלי בוונה או שעשתה זאת ככוונה למען
הקיץ אותו משינתו כי ראתה שהגיע חלי הלילה והוא לא הרגיש) מרד החרדה. והלגתי לפני
הקורא ב' הפרושים והאשכנזי יבאר: (ט) ופרשת כנפך, רמו לנישואין, כי האשה מסתופפת
מת כל בעלה, ואמרה לכך בחתי למען שזקק אותי לכך לאשה, אחרי שאתה גואל, ולך משפט
הגאולה, וכבר בארתי שהיה בימיהם המנהג שהקרובים נושאם אשת המח, והנראה כי לא
היה

חֲסֵדְךָ הָאֲחֵרוֹן מִן־הָרִאשׁוֹן
 לְבַלְתִּי לָכֶת אַחֲרֵי הַבְּחוּרִים
 אִם־יָדָל וְאִם־עָשִׂיר: (יא) וְעָתָה
 בָּתִּי אֶל־תִּירָאֵי כֹל־אֲשֶׁר־
 תֹּאמְרֵי אַעֲשֶׂה לָּךְ כִּי יוֹדַע כָּל־
 שַׁעַר עַמִּי כִּי אִשְׁתּוּ חֵיד אֲתָת:
 (יב) וְעָתָה כִּי אֲמַנֶּם כִּי אִם גֵּאֶל
 אֲנִכִּי וְגַם יֵשׁ גֵּאֶל קָרוֹב מִמֶּנִּי:
 (יג) לִינִי וְהַלִּילָה וְהָיָה בְּבִקְרֹ

מינקייט איבערטרעפֿט
 נאָך דיא ערשטערע; דאָס
 דוא נעהמליך דען יינגלינג
 נען ניכט נאָנגעהען וויללסט,
 זיא זייען אַרם אָדער רייך.
 (יא) נון טיינע טאַכטער! לאָס
 דיר ניכט באַנגע זיין, איך ווערֿ
 דע אַללעס פֿיר דייך טהון,
 וואָס דוא פֿערלאַנגסט, דען
 טייע גאַנצע שטאַדט ווייס,
 דאָס דוא איינע ביעדערע
 פֿרויאַ ביזט. (ג) אינדעם אַבער,
 אַבשאַן עס וואָהר איזט, דאָס
 איך איין פֿערוואַנדטער בין. אָן
 איזט דאָך אייך נאָך איינער
 דא, דער נעהער פֿערוואַנדט

כתיב ולא קרי. כי רבתי

אם

איזט אַלס איך. (יג) בלייבע דאָהער דיעוע נאָכט היער, אונד מאַרגען זאָלל עס זיך אויסֿ

ר ש י

(י) מן הראשון. אשר עשית עם חמותך: (יב) ועתה כי אמנס. אם כתיב ולא קרי כלומר משמע ספק ודאי יש גואל קרוב ממני. אמר ר' יהושע בן לוי שלמון ואלימלך וטוב אחים היו ומהו אשר לחמינו לאלימלך לעולם קיוול אדם את דודו אחיו כענין שנאמר וישמע אברהם כי נשנה אחיו (בראשית י"ד) והלא אברהם דודו היה כך היה בועז לאלימלך בן אחיו קרובו של מחלון אבל טוב היה קרוב יותר: קרוב ממני. שהוא את ואני בן אח: (יג) ליני

ב א ו ר

היה זאת מלך החיוב, רק רשות, כי לולא זאת למה לא גאל הגואל האחר את רות? איך יענין פניו לאמר לא טובל לגאול? ולמה הפרדה הזאת, למה לא דברה נעמי או רות אל בועז פנים חל פנים, כאשר ידבר איש אל רעהו, ולאמור לו ספחני אל ביתך? אלא בוודאי היה זאת מהקרובים מלך החסד, וכוונת נעמי כמו שכתבו המפרשים, שחשבה אולי לא יעבור בועז ברות לישא אותה, או על כל פנים יחזיק במעוזה ולדבר בעבורה עם שארי הגואלים: (י) חסדך האחרון, הוא אינה רכחה ללכת אחרי הנחורים אשר אינם משפחת נעלה, רק הלכה אחר איש זקן מרוב אהבתה לנעלה למען הקים שמו, וזה הוא מלך החסד ולא מחיוב, כי מי יאמר לה, אם תבחר באיש אחר, וכמו שכתב הראב"ע שבוודאי הכל אהבים אותה בעבור יפיה. והחמימה מת"י שחרגם על לבלתי לכת וגו', בחר ריבן למעבד זנו עמהן וכו'. כי אם לזאת יקרא חסד, לא ידעתי מה הוא חיוב? ועיין מה שכתב רעי ר' יואל על חובת חסד בנאורו לס' תהלים (י"ח כ"ו): מן הראשון, אשר עשית עם חמותך רש"י, ויונתן מרגס קדמאן דאחגיירת, גם זאת יפלא, כי לא מחורת חסד נחגיירה, והאמת כמו שכתב הראב"ע שמוסב על החסד, כמו לזה וילדיה אחרונים (בראשית ל"ג ב'), או יאמר, האחרון אחר מות בעלך, והראשון קודם מות בעלך: (יא) אל תיראי, שלא תמלאי מנוח, או שלא אוליף הדברים מכת אל הפועל, לא כן כל אשר תאמרי אעשה עבורך, וגם לא יהיה לי חרפה, כי נודע בשערים כי אשת חיל את: (יב) ועתה כי, איך אף שמת הוא שאני גואל, אולם יש גואל אחר שהוא יותר קרוב, והדין הקרוב יותר קודם, לכן דעתי ליני פה וגו': וגם, מוסב על אמנס שענינו אמת

הרגום אשכנזי

אז דיר האסט, אונד פאסטע דארטן. זיא היעלט עם הין; ער מאס זעכס מאאס גער-שטען. טהאט זיא היניין, אונד גינג הירוף אין דיא שטאדט. (טז) אלס נון רוח צו איהרער שויענערטוטטער קאם, זאג-טע דיעזע: וויא שטעהט עם מיט דיר, מיינע טאכטער? דא ערצעהלטע זיא איה-אל-לעס, וואס דער מאן פיר זיא צו טהון פער אפראכען האבע, (יז) אונד שפראך פערנער: דיעזע זעכס מאאס גערשטען גאבער מיר אויך; דען ער זאג-טע צו מיר: דוא זאלסט ניכט מיט לערער האנד צו דיינער שויענערטוטטער צוריק קאם-מען. (יח) יענע ערווידערטע

מגלת רות ג'

אשר עליך ואחזיבה ותאחזיבה וימד שש-שערים וישת עליה ויבא העיר: (טז) ותבוא אל-חמותה ותאמר מי-את בתי ותגד-לה את כל-אשר עשה-לה האיש: (יז) ותאמר שש-השערים האלה נתן לי כי אמר אל-תבואי ריקם אר-חמותך: (יח) ותאמר שבי בתי עד אשר תדעין איך יפל דבר כי לא ישקט האיש כי-אם-כלה הדבר היום:

ובעז

אלי קרי ולא פתיב

זיא נון רוהיג, מיינע טאכטער! ביז דוא ערפעהרסט, וויא דיא זאכע אויספאלט. דען דער מאן לעסט געוויס ניכט עהער נאך, ביז ער דיא זאכע נאך הייטע צו ענדע גע-בראכט האט.

ביעז

ר ש י

(טז) שש שעורים. אי אפשר לומר ששסאין שאין דרבה של אשה לשאת כמשאוי זה אלא שש שעורים ממש ורמוז לה שעתיד לנאת ממנה בן שמתנך בשש ברכות רוח חכמה ובינה ענה וגבורה רוח דעת ויראת ה' (ישעיה י"א): (יח) כי אם כל. האיש את הדבר היום: פלוני

ב א ו ר

הבה נהחנמה. ויותר טוב בעיני דעת יודי ר' יואל ברי"ל בזה, כי אמר שהמטפחת הוא בגד אשר בשתי קלותיו חובר על האשה, ושתי הקלות האחרות חלויות למטה, ובעין בגד הנשים שקורין בלשון אשכנז (טירלע), וזה שאמר לה בני המטפחת אשר נאחו עליך כהפאה האחת ואחזי עוד כה בשתי הקלות הנותרות כדי שמהא מוכנת לתת דבר מה לתוכה: וישח עליה, על המטפחת, וגם אוכל לפרש שענינו כמו שם על שמה (בראשית כ"א י"ד) ופרשו שם הנגד עם השעורים עליה, ומוסב עליה על האשה, ולא על המטפחת, והנותר יבחר: ואחזי, כווי לנקבה נוכחת והאל"ף בסגול, כמו אהבו את ה', אהבו לנו (סיר ב'): שש שעורים, שש איסה שעורים, ומענינו חבין חסרונו, וכן שש השעורים דלקמן: (טז) מי אח, רז"ל אמרו שאלה פנויה או נשואה את וראב"ע פי' שלא הכירה אותה וכו'. ודעתי כדעת ר' יונה המדקדק, שהיא כמו מה, כלומר מה מעמדך? כי הוא יותר נאה לפשטות הכתוב, וגם נאמר שח"ל פראו ג"כ מי כמו מה, מה מעמדך, פנויה או נשואה? ופי' אשר עשה לה, הוא השנועה לנאליה, או לדבר עם הגואל, ויותר נכון לפרשו עכר במקום עתיד, כלומר מה שירכה לעשות: השער

מגלת רות ד

חרגום אשכנזי נא

ד (א) וּבִעַז עַלֶּה הַשַּׁעַר וַיֵּשֶׁב שָׁם
 וַהֲנֵה הַגּוֹאֵר עִבְרַיִם אֲשֶׁר
 דִּבְרַבְעֻז וַיֹּאמֶר סוּרָה שְׂבֵה-
 פֹּה פֶּרְנִי אֶלְמִנִי וַיֵּסֶר וַיֵּשֶׁב:
 (ב) וַיִּקַּח עֵשְׂרֵה אֲנָשִׁים מִזְקְנֵי
 הָעִיר וַיֹּאמֶר שְׂבוּ-פֹה וַיֵּשְׁבוּ:
 (ג) וַיֹּאמֶר כִּגְאֹל הַלֵּקֶת הַשָּׂדֶה
 אֲשֶׁר לְאַחֵינוּ לְאֵלֵימֶלֶךְ מַכְרָה

מלרע
 נעמי
 הייסט, דען איך אונבעקאננט, אלמוני, דען איך אונבעקאננט לאססע) ער טראט הינצו,
 אונד זעטטע זיך. (ב) בווען נאָהם היערויף צעהן לייטע פֿאָן דען עלטעסטען דער שטאָרט,
 אונד שפראך: זעטט איך היעהער! אונד ויא זעטטען זיך. (ג) אלסראָן שפראך ער
 צו דעם פֿערוואַנדטען: דאָו שטיק אַקקער, וועלכעס אונזערעם פֿעטטער דעם אלימלך
 גען וואָלל אָדער קאָן. פלוני

ר ש י

ד (א) פלני אלמוני. ולא נכתב שמו לפי שלא חנה לגאול: פלוני אלמוני. מתורגם בנביאים
 כסי וטאיר (שמאל א' כ"א): פלוני. מכוסה ונעלם לשון כייפלא (דברים י"ז) היפלא
 מה' דבר (בראשית י"ח). אלמוני. אלמון מכלי שם:

ואדעה

ב א ו ר

ד (א) השער, מקיס מושב הזקנים הם השופטים, כמו ועלתה יבמתו השערה. וכתב
 ר"ש בן מלך, לאות כי שופט היה, כי השופטים יושבים בשער, וגם הזקנים
 סרים למשמעתו, וישנו תיכף כאשר לזה, וראוי חלושה היא: פלוני אלמוני, מתורגם בנביאים
 כסי וטמיר, פלוני מכוסה ונעלם, אלמוני אלמון מבלי שם, וא"כ שרש פלא ואלם, וכן כתב
 הראב"ע. אך אמר כי אלמון אינו מאלמון רק מן א"לם, שאין לו שם ידוע, וכן כתב הרד"ק
 ו"ל האיש המכוסה שמו אלל הזוכר אותו אע"פ שידוע הוא אללו והוא אינו רולם לגלותו
 יאמר עליו פלוני. והנה פה לא רלה לגלותו כמו שכתב רש"י לפי שלא חנה לגאול. וא"כ יתכן
 לומר שכווי כי מן פלוני ואלמוני הם על משקל הישר (כחויכחטיין) ופרשו אני אפליא ופעלים
 שמו, וכן תרגמתי. ובאמת אגיד, כי תמיה לי מאוד על העלמת השם הזה, הלא כמה וכמה
 אנשים אשר עשו נבלה בישראל ונחפרסם שםם בתנ"ך, ומה המעשה הגדול הזה אשר עשה?
 הלא ינום הקרובים היה רק מנהג בישראל. וחנם אוד אמר לי תירוצך אחר, והמשכיל יבחר,
 ואמר כי כווי כי פה הוא על משקל נוטה, והוא יחס מה שאליו או מה שממנו (דחטיין) קרער
 חבליחטיין) ופרשו נעלם לי או ממני (ומלאנו לו רעים כמו הכוס למתוני, ילאוני, ודומיהם)
 וזעורו וזי הכותב בעלמו לא ידע שם האיש, כי המעשה לא בימיו היה, רק הוא העתיק אותו
 מספרים אחרים, קבל כך מהזקנים שדורו, והמה ג"כ קבלו איש מפי איש, וברכות הימים
 נשתכח שם האיש מישראל, ואין בזה גנאי לשמואל הנביא, אשר היה מתבר המגילה הזאת, שלא
 ידע שם האיש, כי כמה וכמה דברים יש המכוסים מנביאים, כאשר מלניו כמה פעמים בתנ"ך,
 ומה גם בנדון דידן, אשר אין בו תועלת כלל אם ידע או לא ידע, עכ"ל. וכמה פנים יש
 לתורה: (ג) מכרה נעמי, אי אסאז לומר שכנר מכרה נעמי את ההדה בהחלט, כי אין

נַעֲמִי הַיְשֻׁבָּה מִשְׁדָּה מוֹאָב׃
 (ד) וְאֲנִי אָמַרְתִּי אֶגְלָה אֲזַנְךָ
 לְאֹמֶר קְנֵה נַגְדַּי הַיְשֻׁבִים וְנָגְדִי
 וְקִנִּי עִמִּי אִם־תִּגְאָל גְּאָל וְאִם־
 לֹא יִגְאָל הִגִּידָה לִּי וְאָדַעַ כִּי אֵין
 זוֹלָתְךָ לְגֹאֵל וְאֲנֹכִי אֶחָרִיק
 וַיֹּאמֶר אֲנֹכִי אֶגְאָל׃ (ה) וַיֹּאמֶר
 בְּעֵז בְּיוֹם־קְנוֹתְךָ הַשְׁדָּה מִיָּד

קמ"ץ בו"ק. ואדעה קרי. נעמי

געהארטע, העטטע נעמי, דיא פֿאָס געפֿילרע מואב'ס צוריק געקאממען, פֿערקויפט; (ד) איד זאגט אבער, איד וואָללע דירס קונד טהון, דאָס דוא עם און דיר קויפֿען זאָללעסט; פֿאַר דענען, דיא היער ויטצען, פֿאַר דען עלטעסטען מיינעס פֿאַל־קעס. וויללסט דוא עם נון איינלעזען, זאָ טהוע עם יעצט; וואָ אבער ניכט, זאָ זאָגע עם נור, דאָמיט איכס וויססע; דען אָהנע דיר קאן גיעמאָנד איינלעזען, איד אבער פֿאַלגע

גלייך נאך דיר. יענער אַנטוואָרטעטע: יא, איד וויללס איינלעזען. (ה) בעז ערוויי דערטע: זאָבאלד דוא דאָ פֿעלד פֿאָן דער האָנד דער נעמי איבערנימסט, זאָ האָסט דוא

ר ש"י

(ד) ואלעה כי אין זולתך. קרוב לגאול:

ב א ו ר

יאמר אז לקמן ביום קנותך את השדה מיד נעמי, ולכן נפרשו מבנין התנאי (זיה העטטע פֿערס קויפט) היתה מוכרת את השדה כבר, אם לא עננתי אותה כמה שאמרתי לה לגלות אונך מקודם. ואם יוקשה לשון אם תגאל, אחרי שעדיין הוא ביד נעמי? וכול לומר אחרי שהשדה הי' בחמלה לאלימלך שהוא ממשפחתו, ועתה הוא ביד נעמי, שייך שפיר בזה לשון גאולה, דהיינו לגאול אותו מיד נעמי ליד אחד ממשפחת אלימלך, כמו שכתבתי למעלה (ג' י"ג): (ד) ואני אמרתי, כפילת הכנוי יורה על היסך הענין, היא אמרה לי למכור, אבל אני אמרתי לה לגלות לך, כי אתה הגואל היותר קרוב, ותוכל לטעון שהיא מחוייבת למכור לך, ועתה אם דעתך לקנות קנה נא עתה: נגד היושבים, דהיינו נגד זקני עמי, כי אף שכיו שם רבים מהעם כדכתיב וכל העם אשר בשער, הנה היושבים לא היו כי אם הזקנים באמור לעיל (פ' ב') וכנראה אל המושב, וכן הוא מתורגם. והנה לפי הפסק הטעמים שלפנינו, מלות נגד היושבים יסבו על קנה וכאשר תרגמתי; אולם לדעת חד מן חבירי הוא מוסב על אגלה אונך, כלומר אני אמרתי אגלה אונך נגד היושבים ונגד הזקנים לאמור קנה, ויתורגם לפ"ז (איד וואָללע עם דיר פֿאַר דענען, דיא היער לז ויטלען פֿאַלעגען, פֿאַר דען עלטעסטען מיינעס פֿאַלעגען, קונד טהון, חונד דיר זאָגען, דחם דוא עם און דיר קויפֿען זאָללעסט): אם תגאל גאל, יש מפרשים שהוא מוסב על קנה וגו', כלומר אם גאול תגאל עשה זאת עתה נגד היושבים, ויהי לפ"ז גאל שם הפועל, וטעו בזה, כי לעולם לא יבוא המקור בשו"א אם הוא מחובר לפעל, כי אם בקמץ כמו שמעו שמוע, רק הוא לוויבאשר תרגמתי: ואם לא יגאל, אמר ר' יונה כי היה ראוי להיות ואם לא תגאל וכן ובאשת בעוריק אל ינגד, מראש"ע, וכן כתב הרד"ק במכלול באורש משה, וחד מן חבירי אמר לפי שהמניעה מן הגאולה הוא דבר שאינו הנון, לכן חס על כבודו לאמרו בלשון נסתר, ויהיה תרגומו (וויילן און חבער ניכט חיינלעזען), ואני תרגמתי כפי הענין: ואדעה, כגון בזה הדבר, ואני כריך לך: כי אין זולתך לגאול, כמו כי אין לנו אל שער המלך (אסתר ד') אי אפשר לבוא, וכן כאן אי אפשר לגאול זולת הסכמתך. ואנכי אחריק, במדרגת הקורבה, ובדעתי לגאול: אנכי אגאל, היסך מה שכתבתי של אגאל. והטעם לחזק איכות החיוב במאמר שהיא הסוד השלילה, וכמו שהוא מתורגם (יח! חיק ח. ג. ו.): (ה) ביום קנותך, ידוע שיש יום שהוא לשון עת, ושעורו בשעת קנותך השדה מיד נעמי קנית גם להקיים וגומר כי גאולת הנחלה וקיום שם המת עליו הם שני דברים הדבוקים זה בזה כל כך, עד

שנעת

נַעֲמִי וּמֵאֵת רוֹת הַמּוֹאֲבִיָּה
 אִשְׁת־הַמֶּת קָנִיתִי לְהַקִּים שָׁם
 הַיֶּמֶת עַל־נַחֲלָתוֹ: (ו) וַיֹּאמֶר
 הַגַּאֲלָל לֹא אוֹכַל לְגַאֲוֹל־לִי כִּי־
 אֲשַׁחִית אֶת־נַחֲלָתִי גַאֲלָלָהּ
 אַתָּה אֶת־גַּאֲלָתִי כִּי לֹא־אוֹכַל
 לְגַאֲוֹל: (ז) וְזֹאת לְפָנִים בְּיִשְׂרָאֵל
 עַל־הַגַּאֲלָה וְעַל־הַתְּמוּרָה לְקַיֵּם
 כָּל־דְּבַר שְׂרָף אִישׁ נַעֲלוֹ וְנָתַן

דוא אויך צוגלייך דיא פֿעליכט
 איבערנאָממען, דורך דיא
 מיאכטערין רות, דיא פֿרויא
 דעם פֿערשטאָ־בענען, דען נאָ־
 מען דעם פֿערשטאָרבענען
 אויף זיינעם ערכגוטע צו ער־
 האַלטען. (ו) דאָ שפּראַך דער
 פֿערוואַנדטע: זאָ קאָן איכֿם
 ניכט איינלעזען, איך קעננטע
 מיינעם אייגענען ערכגוטע נור
 דאָדורך שאַדען; איבערואַ
 אַלואַ מיין פֿערוואַנדשאַפֿט־
 רעכט פֿיר דיך, איך קאָן עס
 וואַהרליך ניכט איינלעזען.
 (ז) פֿאַר אַלטערס אַבער וואַר
 דיעזעס געברויך אין ישראל:

קניית קרי יתיר ו' לרעהו

אום איינעם וויערערקויף אָדער טוישהאָנדעל אָדער זאָנסט איינער זאָכע בעשטאָנד צו גען
 בען, מוסטע דער איינע ווינען האַנדשוה אויסציעהען, אונד איהן דעם אַנדערן איבערגעבען,
 אונד ר ש י

(ה) ומאת רות המואביה. אתה לריך לקנות והיא אינה מתרצה אלא אם כן תשאנה: (ו) סן
 אשחית את נחלתי. זרעי כמו נחלת ה' בניס (תהלים קנ"ז). למת פגם בזרעי שנאמר לא יבא
 עמוני ומואבי (דברים כ"ג) וטעה בעמוני ולא עמונית: (ז) על הגאולה. זו מכירה: תמורה.
 זו חליפין: שלף איש נעלו. זהו קניין כמו שאנו קונין בסודר במקום נעל. ורבותינו ז"ל

ב א ו ר

שנעת שיתחיל האחד יתחיל גם השני, ומן הנראה שהגואל לא היה בקי בדיני ודמישראל, עד
 שחשב לקנות השדה בלי להקים שם המת עליו: ומאת רות המואביה, אמרו שגם לרות היה
 חלק בנחלת אלימלך קודם הגאולה, ויקנה הגואל השדה מיד נעמי ומיד רות, אמנם מלבד
 שאין הנגינה מסכמת לזה הפירוש להיות מקום האתונחחא תחת שם נעמי, הנראה יותר נכון
 בשעור הכתוב הוא כזה, ביום קנותך השדה מיד נעמי קנית גם (החיוז) להקים שם המת על
 נחלתו מאת רות המואביה אשת המת, כשתקמה לך לאשה, וטעם וי"ו ומאת בעבור הדביקות
 שזכרנו: (ו) סן אשחית אח בחלחי, זרעי כמו נחלת ה' בניס, למת פגם בזרעי שנאמר לא
 יבא עמוני ומואבי, וטעה בעמוני ולא עמונית (רש"י), וכבר זכרנו שלא היה הגואל בקי בדינין.
 ולדעת הראב"ע נחלתי אמר, ואם כן נאמר שיירא סן יקרא שם המת גם על שארי נחלותיו
 ויבטל שמו. ולפי פשוטו לא אמר מה שאמר כי אם להמלט ולהסיר ממנו בקשת בועז, ולא
 ידע הוא עלמו טעם וכוונה מיוחדת במאמר הזה, ולראיה מאמר הכפול כי לא אוכל לגאול
 בלי הוספת הטעם, לפי שהרגיש בעלמו שהוא אינו אלא דחוי בקש אמנם היה ירא ולא ידע
 מה ירא ולמא ירא, כדרך תמידי אכל אנשי ההמון שמתיראים מפני כל חדש ויתענגו תמיד
 בהמורגל אללם: (ז) וואח, אמר זאת בלשון נקבה בהסתר המין, באשר העיר על זה הרמב"ם
 כמה פעמים, והוא הנקרא בלשון העמים (כייטרוק): לפנים, בימים קדמונים שזכרו, הראב"ע,
 והנה כפי דרכי לשון הקודש יש הבדל בין לפנים ובין מלפנים, כי לפנים יאמר אם המנהג
 היה בימים הקדמונים אבל עתה הוא בטל, ומלפנים נאמר אם הוא נמשך מן הזמן הוא
 ועד עתה. ואף כזה אם שנאמת קנלו חבמינו ז"ל מנהג החליפין עליהם ועל זרעם ועל כל
 הדורות הנאים, מכל מקום סדר החליפין נחלק משליפת נעל לקנין סודר כמנהגנו עתה, ולכן
 שייך וואח לפנים שלף איש נעלו: כל דבר, על הגאולה ועל התמורה פרט, לקיים כל דבר
 כלל

לרעהו וזאת התעודה בישראל:
(ח) ויאמר הגאל לבועו קנה לך

אונד דיעועם גאלט אלס פעל-
ליבע בעשטיממונג אין ישראל.
(ח) זאכאלד נון דער פֿערוואַנדר-
טע צו בווען געוואַנט האַטטע:

וישלף

קויפֿע

ר ש י

נחלקו בדבר מי נתן למי יש אומרים קונין בכליו של קונה ובוועו נתן לגואל ויש אומרים קונין בכליו של מקנה וגואל נתן לבועו: וזאת התעודה בישראל. משפט העדות: להקים

ב א ו ר

כלל, וכן הוא מתורגם: שלף אישן נעלו, קלת מהמפרשים חשנו כי שליפת הנעל דבאן היה בעין חליצה, ויבוס בוועו בעין יבוס המפורש בתורה, ובאמת רחוקים זה מזה מאוד, כי הנחוב אומר ביבוס והיה הנכור אשר תלד יקום על שם אחיו המת, ופה ראינו כי נקרא שמו עובד לאן מחלון, גם לפי הקבלה שלף בוועו נעלו ונתן לגואל, ואם היה זאת בעין חליצה, היתה רות כריכה לשלף נעל הגואל, אחרי שלא אנה יבמה, אבל האמת כאשר כתבתי בהקדמתי כי יבוס קרובים היה מנהג בישראל שקבלו על עצמן לבד מיבוס אשת אח ממש, ושליפת הנעל היה לקיים הקנין והמקח שלא ישוב עוד. ואליגה לפניך דברי הר"י אברבנאל בפרשת כי תלך בקינור, יש בלשונו בענין נעל ג' לשונות, של, שלף, חלץ. כי בארץ מצרים ובארץ ישראל נהגו האנשים לשאת ברגליהם מנעל עור קשה, והנעלים ההם אינם קשורים, וכאשר ירצה לעזוב המנעל יניע הרגל והמנעל יפול מאליו, וע"ז נאמר של; ויש מנעלים אחרים אינם ב"כ קלים ורחבים, אבל דנקים יותר ברגלים, ומנעל כזה לריק להסירו בידים, וע"ז נאמר שלף בענין שליפת המנעל; ואם המנעל יותר רך ודבוק ברגל על ידי רכות, וכריך להסירו ע"י התרת הרצועות, כזאת יקרא חלץ, כמו וחלצו האבנים, ע"כ. אמנם בתרגום יונתן מצינו על שם נעל נרחק יד ימיניה, והוא הנראה נכון, כי באמת יהיה זה דרך בזיון נן להעושה נן להעומדים עליו לשלף הנעל מעל רגלו, ולראיה על זה מחליצת הנעל דיבוס עצמו, שטעמו בזיון ופרסם נדכתיב וירקה בפניו ונקרא שמו בית חלון הנעל, וזה שהוכרך לפרש שם מעל רגלו, וכאן נעלו סתם. גם אינו נגד הקבלה אשר על פיה קונין בכל כליו של קונה ועתה בסודר, ולזה חרגמתי אף אני (האכרסוה), כי גם בל"א שזה שם בית היר לשם בית הרגל. וראוי להזכירו שגם היתה תעודה מימים קדמונים בין שאר האומות כי יקרא איש את אחיו למלחמה והוא מלחמת גבר בגבר הנקרא (רועי) יפשוט האחד את נעלו מעל ידו, ויזרקהו לרגלי השונא, לאמר: חרב איש ברעהו, ונראה מי ינצח! וערם ינביה השני את הנעל לא יקרבו אל מלחמת הנלומי, וא"כ גם כזה היתה שליפת הנעל סימן כי נכון הדבר להעשות, אפס לא נודע מאיפה נתפשט המנהג הזה בימיהם: וזאת התעודה, לשון ועוד, ע"י המעשה הזה יעדו המקנה והקונה ועוד גמור זה לקנות וזה להקנות. והנה יסרו אבותינו הראשונים המנהג הזה בימיהם, אשר הכתיבה לא היתה רגילה כל כך ביניהם בנימינו, לבלתי קנות באמירת דברים לפי שאינם כי אם הנל פה אשר אין בו ממש ויוכל האחד לאמור שאמירה בעלמא היתה בלי כונה גמורה, אבל אם כבר עשו עשיה שיש בה ממש, יהיה מה שיהיה לבד שתהא מיוחדת לקיים דבריהם, כזה יעידו על עצמם שעשו מה שעשו בלבב שלם ובנפש חפלה, וביותר כי נעשה כל הקנינים בשער מושג הזקנים והעם והיתה שליפת הנעל לעדות לקיים כל דבר ממנו, וטעם תעודה כילל שניהם, יעוד ועדות, גם אפשר שטעם לקיים כל דבר, לעשות קיום אל הדברים היוצאים מן הפה, ויתורגם בלשון אשכנזי (חזק ידעך געטפּרֿהֿענען ווּאָרטע פֿעסטֿיגֿקייט לז געבען); וא"כ אינו כלל כי אם מוסב על הגאולה ועל התמורה. ובאמת היה מן הראוי עתה לקנות בשטר גרידא להיות הכתיבה עכמה עשיה שיש בה ממש, אמנם מנהג אבותינו בידינו, ולכן אנו קונין בשטר ובקנין סודר, כמו שאנו נוהגים לשנות כיום טוב שני של גליות, ואף כי בקיין אנו בעיני דירחא: (ח) ויאמר הגואל לבועו, אחר הודעת המנהג של שליפת נעל, אשר בעבור זה היה לריך להפסיק הענין, חזר אל ההמשך, לאמור מיד נאמר הגואל לבועו קנה לך, דהיינו נמה שאמר גאל לך אתה את גאולתי, שלף בוועו את נעלו לקנות, וזה לאות כי היה להוט אחרי הטוב לעשותו, ורצה שיעשה על ידו גמילות המסד הזה. ויונתן תרגם, ואמר פרוקא לבועו אושיט ירך לקניא וקני לך

וַיִּשְׁלַח נַעֲלֹז: (ט) וַיֹּאמֶר בְּעֵזִי.
 לְזַקְנִים וְכָל־הָעַם עֲדִים אַתֶּם
 הַיּוֹם בְּי קִנִּיתִי אֶת־כָּל־אֲשֶׁר
 לְאֵלִימֶלֶךְ וְאֶת־כָּל־אֲשֶׁר לְכַלְיוֹן
 וּמַחֲלוֹן מִיַּד נַעֲמִי: (י) וְגַם אֶת־
 רֹת הַמִּזְאֲבִיָּה אִשְׁת־מַחֲלוֹן
 קִנִּיתִי לִי לְאִשָּׁה לְהַקִּים שֵׁם־
 הַמֵּת עַל־נַחֲלָתוֹ וְלֹא־יִכָּרֵת שֵׁם־
 הַמֵּת מֵעַם אָחִיו וּמִשְׁעַר מְקוֹמוֹ
 עֲדִים אַתֶּם הַיּוֹם: (יא) וַיֹּאמְרוּ
 כָּל־הָעַם אֲשֶׁר־בְּשַׁעַר וְהַזְקֵנִים
 עֲדִים יִתְּנוּ־הֵזֶה אֶת־הָאִשָּׁה הַבָּאָה
 אֶרֶב־בֵּיתְךָ כְּרַחֵל וְכַלְאָה אֲשֶׁר
 בָּנּוּ שְׂתִיָּהֶם אֶת־בֵּית יִשְׂרָאֵל

דיעזער זאגלייך זיינען האנד=
 שוה אב, (ט) אינד שפראך
 צודען עלטעסטען אונד צואל=
 לעם פאלקע: איהר זייד יעטצט
 מיינע צייגען, דאס איך פאן
 דער האנד דער נעמי אללעס
 אן מיך געקויפט האבע, וואס
 דעם אלימלך כליון אונד מחלון
 צוגעהערט האטטע, (י) אונד
 דאס איך אויך דיא מואביטע=
 רין רות, מחלון'ס געוועזענע
 פרויא, מיר היערמיט צום וויי=
 בע ערקויפט האבע, אום דען
 נאמען דעם פערשטארבענען
 אויף זיינעם ערבנוטע צו ער=
 האלטען, אויף דאס ער ניכט
 פערלעשע אונטער זיינען פער=
 וואנדטען, אונד אים טהארע
 זיינעם געבירטסארטעס. איהר
 זייד צייגען! (יא) דא שפראכען
 אללע לייטע, דיא צוגעגען ווא=
 רען, אויך דיא עלטעסטען:

וועהר זינד צייגען דער עוויגענעגעבע, דאס דייעזע פרויא, דיא יעטצט אין דיין הוין
 קעמטט, ווערדע וויא רחל אונד לאה, דיא ביידע דאן הוין ישראל ערבוית האבען,
 דאס

ר ש י

(י) להקים שם המת על נחלתו. מחוך שאשתו יולאה ונאה נחלה ומכנסת ומוליאה ואומרים
 זאת היתה אשת מחלון שמו נזכר עליה: (יא) כרחל וכלאה. אף על פי שהיו משנט יהודה ומכני
 לאה

ב א ו ר

לך, ולפ"ו כמה שחרגם לעיל, שלף איש נעלו ונתן לרעהו, וטלע גבר נרתק יד ימיניה ואושיט
 ביה קנין לחבריה, יהו' ואושיט מוסב על יד ימיניה, ויהו' ח"כ לרעהו שליפת הנעל רק בעבור
 הושטת היד שהיא עקר הקנין, כמה שקורין כל"א (חזיון הנדרטונג), והיו' ראוי לאמרו חס לא
 שהוא נגד הקנלה: וישלוח נעלו, נחלקו רו"ל (ב"מ דף מ"ד) מי נתן למי, חס הגואל לנעו,
 או נועו להגואל, והסברה נוטה שנועו הוא נושא מאמר וישלוק, כי שמו הוא הסמוך יותר אל
 הפעל, וכמו שנארכנו הכתוב, וכן פסק הלכה (רמב"ם הלכות מכירה פרק ה') בכליו של קונה:
 (י) ומשער מקומו, יתכן ששם היו נרשמים שמות אנשי העיר על נחלותיהם בעבור הגאולה
 והקורה ביוכל לדעת למי ישוב, דומה מעט למנהגנו עתה בבית העדה בלשנת האספותיקי (היי
 פוטטעק בלע"ז): (יא) יתן ה' אח האשה כרחל וכלאה, שיננה ביתך על ידה, כאשר הן בניו,
 את בית ישראל, והקדים רחל לפי שהיא היתה תחלה במשבת יעקב: ועשה חיל, אמר ר'
 יואל שהוא מקור והכפל לעד וקרא שם, שנהגתו אין טעמו שהוא יקרא, אבל יהו' קרוא בשם,
 ולכן יענינו קריאת שם ובמרגום יונתוה קרי שמה, ושעור הכתיב יתן ה' את האשה כרחל
 וכלאה

תרגום אשכנזי

מגלות רות ד

דאם דינע מאַכט צונעהמע
אין אפרת, אונד דיין נאָמע
זיך פֿערברייטע אין בית לחם.
(יב) דיין הויז בליהע דורך דען
זאָמען, וועללען דער עוויגע
דיר פֿאָן דיעזער יונגען פֿרויא
שענקען ווירד, וויא דאָ הויז
דעם פֿריץ, דען תמר דעם יהודה
געבאָרען! (יג) כועז נאָהם אַל-
זאָ רות, זיא וואָרד זיינע פֿרויא,
ער וואָהנטע איהר בייא, דער
עוויגע פֿערליעה איהר שוואַג-
גערשאַפֿט, אונד זיא געבאָר
איינען זאָהן. (יד) דאָ שפּראַ-
כען דיא ווייבער צו נעמי: גע-

ועשה תִּיל בְּאֶפְרַתָּה וּקְרָא שֵׁם
בְּבֵית לָחֶם: (יב) וַיְהִי בֵּיתָהּ כְּבֵית
פֶּרֶץ אֲשֶׁר-יָלְדָה תָּמָר לַיהוּדָה
מִן-הַזֶּרַע אֲשֶׁר יָתַן יְהוָה לָהּ מִן-
הַנְּעֻרָה הַזֹּאת: (יג) וַיִּקַּח בְּעוֹז אֶת-
רוּת וַתְּהִי-לּוֹ לְאִשָּׁה וַיֵּבֵא אֵלֶיהָ
וַיִּתֵּן יְהוָה לָהּ הַרְיוֹן וַתֵּלֶד בֶּן:
(יד) וַתֹּאמְרָנָה הַנְּשִׁים אֶל-נְעָמִי
בְּרוּךְ יְהוָה אֲשֶׁר לֹא הִשְׁבִּית לָךְ

גאל
לֶאֱבֹט וַיִּיא דער עוויגע, דער דירם נונמעהר ניכט אן איינען אַננעהמער פֿעהלען לעסט!

ר ש י

לאה מודים הם על רחל שהיתה עיקרה של בית וסקדיא רחל ללאה: וקראשם. כלומר יגדל
שאך: (יב) כנית פֿרץ. שילאח מאנו:

ב א ו ר

וכלאם, וגם יתן לך על ידה עשית חיל וקריאת שם, והטעם יגדל כומך ויגדל שאך ע"י רוב
הכניס שוליד לך, ויש מפרשים שנתסר הנסמך אנשי, אנשי חיל ואנשי שם, כי בהות אשתך
כרחל וכלאם, כן יהיו בניה כנניהן אנשי חיל ואנשי שם ואמר ועשה כמו ואת הנפש אשר עשו
בחרן. ועוד יש לפרשו, שאמרו כאשר עשית עתה דבר גדול, כי לקחת את האשה הזאת מפאת
לדך, כן תזכה לעשות עוד דבר חיל ויפורסם שמך, והנזכר יבחר: וקרא שם, כפילת המאמרים
הוא ליופי המליכה ועל דרך שירי: (יב) ויהי ביחך, כמדגמו ויהימללך ביתך, ושעור הכתוב
ויהי ביתך מן הזרע וגו' כנית פֿרץ אשר ילדה תמר ליהודה: כנית פֿרץ, אבי כל אנשי המקום:
מן הנערה הזאת, כבר הערנו שם זה נופל על כל אשה הנעורה לימים, לא לנד על בחולה
אשר איש לא ידעה, כי אם גם על הנעולה, וזה שצריך הכתוב לכאן נערה בחולה, אם
הכונה על הפנוי דוקא: (יג) ויתן ה' לה הריון, יש אומרים נכתב זאת בעבור שהי' בועז
זקן בא בימים, והי' זאת פלא בעיני הכותב שיליד לעז זקנתו, וכאשר תמה אברהם הלבן מאה
שנה יולד, ולכך יחס ההריון לה', דהיינו שהוא הפליא לעשות שתהר ותלד בן, ולא נהירא,
כי לאם היתה הסברא נוטה למניעת הלידה, לא לקח בועז את רות, אשר כל כונתו רק להקים
שם המת על נחלתו, ואין סומכין על הנס. אמנם הטעם שהקים ה' מחשבת בועז שלא יכרת
שם המת מעל נחלתו: (יד) אשר לא השביח לך גואל, שורש שנת הונח על בטול הדבר
והפסקו, אשר היה מקדם ואינו עוד, והפסוק המדבר הדבר הזה, עליו נאמר שלא ישבית,
אמנם על דבר הנס מחדש לא נוכל לאמור שלא שבת, ולפ"י יש לעיין קצת על ההשתמשות
בזה השורש כאן בעבור לידת הבן, שיתכן לאמור עליו אשר נתן לך גואל. אמנם לפי מה
שאמרו חז"ל מיד אחר שנתעברה רות מת בועז הוא נכון מאוד, כי ע"י מות בועז שנת הגואל
לנעמי אם לא השאיר בן זכר אחריו, וכל ימי ההריון הי' זה בספק אם יהי' הולד בן או בת,
אבל אחר הלידה נודע שלא השבית ה' לה גואל אחריו שילדה נלמה זכר, וזה שאמר הכתוב,
ותלד בן ותאמרנה הנשים (הסובכות את רות בלדתה) אל נעמי ברוך ה' אשר לא השבית לך
גואל ע"י שלקח בועז ואינו. ואפשר שגם זה טעם ויתן ה' לה הריון, על שנתעברה מיד,
כי לולי זאת לא הוקם שם מחלוך על נחלתו, לפי שמת בועז אחר ימים מועטים: ויקרא

מגלת רות ד

חרגום אשכנזי נד

גַּאֵל הַיּוֹם וַיִּקְרָא שְׁמוֹ בְּיִשְׂרָאֵל:
 (טו) וְהָיָה לָךְ לְמִשִּׁיב נַפְשׁוֹ לְכָל־כָּל
 אֶת־שִׁיבְתֶךָ כִּי כִלְתֶךָ אִשְׁרָיִם
 אֶהְבֶּתְךָ יְלִדְתוֹ אִשְׁרָיִם טוֹבָה
 לָךְ מִשִּׁבְעָה בָּנִים: (טז) וַתִּקַּח נְעָמִי
 אֶת־הַיָּרֵד וַתִּשְׁתַּחֲוֶהוּ בְחִיקָהּ
 וַתְּהִי־לוֹ לְאִמָּנָת: (יז) וַתִּקְרָאנָהּ
 רוֹת הַשְּׂכֵנֹת שֵׁם לְאִמֵּר יְרֵד־בֶּן־

זיין נאמע ווערדע בעריהסט
 אין ישראל. (טו) ער ווירד גע-
 וויס דיין געבייגטעס געמיטה
 וויעדער ערקוויקקען, אונד דיר
 דיין גרויעס אלטער ערטצעג-
 ליד מאַכען; דען איהן האַט
 דייע שווענערטאַכטער גע-
 באַרען, דיא דיד צערטליך
 געליעכט, אונד דיר אויך בעס-
 סער וואַר, אַלס זיעבען זאָה-
 גע. (טז) נעמי נאָהם דאָז קינר,
 לענטע עס אין איהר שאַס,
 אונד וואַרד זיינע ערציעהערין.
 (יז) איהרע נאָכבאַרינגען נאָ-

לנעמי

בען דעם קינדע איינען נאמען, דער זאָ פֿיעל זאָגען זאָללטע: דיעוער זאָהן וואַרד פֿיר נעמי
 גע-

ב א ו ר

שמו בישראל, שעורו יגדל ויהיה לאיש בין אחיו, ואז בוודאי יהיה לך למשיב נפש, אחרי
 שנולד מן כלחך האובדנת אותך במאוד, כי על הרוב ידמה טבע הנזן לטבע הוריו: (טו) למשיב
 נפש, מלידה נאה כאלו עד עתה חסרה נפש מחמת לער והוא ישיבה לה: ולכלכל, מטעם
 ויכלכל יוסף, ויש אומרים כמו ומי מכלכל את יום בואו (הראב"ע) שעורו מי יוכל לשאת אותו,
 והוא היותר נכון, בעבור הפעול את שינחך וכן הוא בחרגום אשכנזי: אֶהְבֶּתְךָ, התי"ו בסגול,
 מפני שהנגינה מלעיל ולא יבא נח נראה לעולם אחרי תנועה גדולה שאין בה נגינת טעם,
 והראוי בלרי. והנה באה המלה על משקל פֿעל, ולכן הה"א בלרי, והבי"ת נקודה קמן, וכן הוא
 במגלות, וכך מלאתי ברוב הספרים המדויקים, לא כאשר נדפס במקראות גדולות בפת"ח הבי"ת:
 יְלִדְתוֹ. יְלִדְתוֹ ונבלעת הה"א ונשלמת בדגש התי"ו, כמו יְשַׁמְרֶנּוּ שהוא במקום יְשַׁמְרֶנּוּ: טובה
 לך, פעל עבר, כי הנגינה מלעיל, והטעם בתי"ו יונחן דהיא הות טבתא ליד צעידן ארמלותיך
 מסגיאין בנין, כי דבקה בך נחמה ושמה וכלכלה אוחך יותר מאלו היו בניך עושים: משבעה
 בנים, ידוע שמדרך לשון הקודש לקחת המספר שבעה או עשרה תחת סכום רב בלתי מיוחד,
 כי עד עקרה ילדה שבעה (שמואל א' ב'), זה עשר פעמים (במדבר ל"ז) ורבים כן, וכן חרגום
 יונחן מסגיאין בנין: (טז) ותקח נעמי וגו', יש אומרים שמה הכתוב והסמוך עליו ראיה שנבר
 מת בועז: (יז) וחקראנה לו, מנינו ארבעה מיני קריאה בלשון, (א) קריאה לגשת, (ב) קריאת
 דברי, (ג) קריאה למשחה, (ד) קריאת שם. והנה הקריאה לגשת יש שמשך אחריה מלת את,
 כהיות הקורא הפעול, והוא סמוך כל כך אל הקורא שיאמר אליו בעצמו לגשת (רוֹפֵעַן) כמו
 ויקרא את עשו בנו, ויקרא עלי את שמואל; ויש שכתבו אחריו למ"ד התכלית כשהקורא
 רחוק מהקורא והוא שולח אחריו להביאו (רוֹפֵעַן וְחַסְסֵעַן), כמו ויקרא למשה ולאחרן לילה,
 שטעמו שולח את עבדיו להביאם לפניו, ורבים כמוהו. ובכתוב וישלח ויקרא את כל חרטומי
 מלרים, יתכן לפרש טעם ויקרא על השליח וחרגומו בנמינת פרעה (ער זיעס רוֹפֵעַן) כמו שהוא
 באמת בחרגום הרמב"מן, וכן וישלח פרעה ויקרא את יוסף. וקריאת דברים הנקראים מהקורא
 אל הקרוב אליו לא לגשת, כי אם לעורר את אזניו (לרוֹפֵעַן) ימשוך אחריו מלת אל, כמו
 ויקרא יעקב אל בניו, ויקרא ה' אל משה, ויש שימשוך אחריו מלת את לסימן הפעול בנמינת
 הדברים הנקראים, או בעל פה (חויסרוֹפֵעַן) כמו איש האלהים אשר קרא את הדברים האלה,
 או מעל הספר (זעזען) כמו וקראת את כל הדברים האלה. וקריאה למשחה, ימשוך אחריו מלת
 את לסימן הפעול בנמינת הקוראים (חיינלֶרֶדען) כמו ויקרא את כל אחיו, או למ"ד התכלית
 בנמינת השליח שזכרו בפר' הכ' מהוראה הראשונה (חיינלֶרֶדען וְחַסְסֵעַן), כמו ויקרא לכל בני
 המלך, וקריאת שם ימשוך אחריו מלת את לסימן הפעול או בנמינת הדבר הקורא בשם, כמו
 ויקרא

געבארען; דאהער נאנטען
 זיא איהן עובר (דיענער, פֿער-
 פֿעלענער). ער ווארד נאכ-
 מאהלס פֿאטער דעם ישי,
 וועלכער דוד'ס פֿאטער וואר.
 (יה) פֿאלגענדעס איזט דאז גע-
 שלעכטסרעניסטער דעם פרץ:
 פרץ צייגטע חצרון, (יט) חצרון
 צייגטערם, רם צייגטע עמינדב,
 (כ) עמינדב צייגטע נחשון,
 נחשון צייגטע שלמה,
 (כא) שלמון צייגטע בועז, בועז
 צייגטע עובר, (כב) עובר
 צייגטע ישי, אונד ישי צייגטע
 דוד.

לנעמי והקראנה שמו עובד הוא
 אביו ישי אבי דוד: (יח) ואלה
 תולדות פרץ פרץ הוליד את
 חצרון: (יט) וחצרון הוליד את
 רם ורם הוליד את עמינדב:
 (כ) ועמינדב הוליד את נחשון
 ונחשון הוליד את שלמה:
 (כא) ושלמון הוליד את בועז ובעז
 הוליד את עובר: (כב) ועובר הוליד
 את ישי וישי הוליד את דוד:

ר ש י

(יח) ואלה תולדות פרץ. לפי שייחס את דוד על שמה של רות המואביה חזר ויחסו על שם יהודה:

ב א ו ר

ויקרא אתהן חות יאיר, או בנחית השם עלמו שהוא קרוא להיות סימן לדבר מה, כמו ויקרא את שם
 בנו, אשר מזה הטעם יבוא גם הדבר אשר לו נתן השם למנה ביחס הגבול שליו, כמו ואביו קרא לו
 בנימין, ויקרא לה נובח, אמנם כל זה אם כונת הכותב להודיע השם הנחמן עלמו מה הוא, אך אם
 בונתו להודיע בלבד נתן לו שם בלי לפרש אותו, אזי תבוא תמיד מלת שם ביחס הפעול, והדבר
 המבונה ביחס הגבול שליו, כמו ויקרא להן שמות (ער גטב זיהנען נחשען, לא שם מיוחד, דען נחשען)
 כי אחר כך הוא שמפרש שהיו השמות נשמות אשר קרא להן אביו (והרמב"ן מן חרגום שם כפי הענין).
 ראיתי להרכיב הדבור בזה הענין בעבור שמלתא בי אגב רהיטנא סתמו איהו מבארים אנשי שם את
 דבריהם ונתנו על ידי זה מקום לטעות. ומעתה נחזור לענינינו לבאר את הכתוב אשר לפנינו,
 אשר רבים נבוכו בפירושו, כי מלת לאמור יולד המה קשי ההבנה, ואחד מהמפרשים כתב
 שקראת השם היה יולד בן לנעמי דהיינו שכן היה שמו, ואמר עוד ותקראנה שמו עובר,
 שנתנו לו שני שמות, ואין בכל זה טעם. ומלתא פירוש נכון בספר תורת חסד, וזהו ותקראנה
 לו השכנות שם לאמור, כלומר שכונת השם הזה תהיה לאמור, יולד בן לנעמי, להשיב נפשה
 ולכלכל את שיבתה, ותקראנה שמו בעבור זאת עובר, דהיינו עובר לנעמי ומטיב עמה, וכן
 הדרך בלשון אשכנז לאמור (עם דיענט איר, זייט איר גוט, כילויך): (יח) ואלה חולדות פרץ,
 לפי שייחס דוד על שמה של רות המואביה חזר ויחסו על שם יהודה (רש"י), וכדברי הימים
 (א' ג') תמה רש"י על החשבון שעל פיהו יהי' בועז ג' מאות שנה בהולידו את עובר, והראב"ע
 האריך פה בחשבון של לידת בועז, וכתב דרך סברא כי נחשון מת במדבר וכו' ואם אמרנו שהיה
 שלמון כאשר נבוכו לפרץ בן שנה, הנס הם חרבה שלמון בועז ועובר וישי, והנה כל אחד
 הוליד והוא בן כ"א שנים וכו' עיין שם, ויוקשה מאוד לדבריו שנתב לעיל שאנכן זה בועז, ואם
 כך לא וחסוב, באופעים י"א נאמר גבי יפתח בשנת ישראל בחשבון זה שלש מאות שנה וגומר
 באלו הולידו שלמון ובעז, ועובר נולד, ואיך יאמר שכל אחד מהם הוליד בן כ"א שנה? ומשוב
 עוד אם עד לידת עובר היה יותר משלש מאות שנה, אם כן היה מן לידת עובר עד לידת דוד
 פחות מע"ו שנה, ואיך הולדו עובר וישי בן כ"א שנה? ומד מן חבירא אחר כי שלמה אינו
 שלמון וביניהם אנשים רבים שלא זכר להיותם פחותי מעלה, וכבר השיבותי לו במנוח הספר,
 שם הארכתי בזה הענין: אח שלמה, חרגום יונתן הרביב פה דברים אשר לא ידעתי לפרשם
 כי אמר על שלמה, הוא שלמון מן בית לחם ונטופיא, האז שכתב כי שלמון מבית לחם היה
 בן כלב בן חור, כמו שג' בד"ה א' ב', הרביב שניא שיש קרובים בשמותיהם ורחוקים נמשמותיהם: